

Republika Srbija
Ministarstvo za evropske integracije
Ministarstvo finansija
Sektor za ugovaranje i finansiranje
programa iz sredstava Evropske unije

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

MEDIJI CIVILNOG DRUŠTVA NA RUBU EGZISTENCIJE, UGROŽEN JAVNI INTERES

Analiza materijalnog
položaja medija zajednice
sa preporukama za uspostavljanje
novog modela finansiranja

Nezavisno društvo novinara Vojvodine

Sutjeska 2, 21000 Novi Sad

Tel: +381 21 472 3180

www.ndnv.org

Za izdavača:

Nezavisno društvo novinara Vojvodine

Ana Hegediš

Publikaciju pripremili:

Dinko Gruhonjić

Veljko Milić

Uredila:

Branka Dragović Savić

Lektorka:

Vanja Velisavljev

ISBN:

ISBN-978-86-88303-40-8

Novi Sad, jun 2024. godine

SADRŽAJ

1. UVOD	4
2. MEDIJSKO OKRUŽENJE	4
3. ANALIZA MATERIJALNOG POLOŽAJA MEDIJA CIVILNOG DRUŠTVA	6
3.1. Na rubu egzistencije	6
3.2. Ugrožen javni interes	7
3.3. Fond za medije civilnog sektora kao novi model podrške	9
4. KLJUČNI REZULTATI ANALIZE ANKETE PO MEDIJIMA	11
Magločistač, Subotica: Novinari u medijima zajednice pate i od sindroma sagorevanja	11
RTV kanal Pirot, Pirot: Medijska zajednica je u defanzivi	13
Fake News Tragač, Novi Sad: Vredi ulagati u sadržaje od javnog interesa	13
In Medija, Inđija: Zbog straha niko neće da plati reklamu kod nas	14
TV Forum, Prijepolje: Uživamo poverenje zajednice	15
Átlátszó Vajdaság, Subotica: Vodimo bitku s vetrenjačama	17
Fondacija „Sloboda štampe”, Senta: Zavisnost od (međunarodnih) donacija	18
Užicemedia, Užice: Ovo je samo preživaljavanje	21
SOinfo, Sombor: Medijski profesionalizam nije poželjan	22
Internet Portal FAR, Dimitrovgrad: Mediji zajednice su jedina alternativa	24
Regionalna informativna agencija JUGpress, Leskovac: Nepodobni	25
Pančevo SiTi, Pančevo: Trebalo bi bezuslovno finansirati medije koji brane javni interes	27
Presek, Kragujevac: Oglašivačima mali mediji nisu u fokusu	28
Portal SNEWS, Novi Pazar: Bez egzistencijalne sigurnosti	29
Agrosmart, Novi Sad: Obezbediti kontrolu trošenja javnog novca	30
5. PREPORUKE:	32

1. UVOD

Analiza položaja medija zajednice na medijskom tržištu Srbije urađena je na osnovu istraživanja sprovedenog sakupljanjem podataka kroz anketu u kojoj su učestvovali svi mediji zajednice uključeni u program mentorstva koji realizuje Nezavisno društvo novinara Vojvodine. Anketa je poslužila da bi se stekao detaljniji uvid u trenutni položaj lokalnih medija civilnog društva na medijskom tržištu u Srbiji i identifikovale njihove potrebe u pogledu finansijske podrške i drugih olakšica koje mogu doprineti njihovoj održivosti. Posebna vrednost ovog istraživanja je u tome što su njime obuhvaćeni mediji civilnog društva iz multietničkih sredina koji su različito profilisani, pa tako među njima ima onih koji izveštavaju na manjinskim jezicima, ili na više jezika, specijalizovanih za određene oblasti (poljopriverda, na primer), ili koriste različite platforme (portali, TV).

Predstavnici medija koji su učestvovali u mentorskom programu odgovarali su na pitanja vezana za materijalni položaj novinara i medija, uslove rada, izvore finansiranja, održivost, te komentarisali postojeće modele i izvore finansiranja i iznosili predloge vezane za mogućnost postizanja održivosti njihovih medija. Kroz anketu su se izjašnjavali i o ključnim problemima u funkcionisanju medija civilnog društva, njihovom položaju na medijskom tržištu, mogućnostima za ostvarivanje komercijalnih prihoda i drugim pitanjima vezanim za uslove rada.

U anketi je učestvovalo 15 lokalnih medija civilnog društva koji deluju u multietničkim sredinama iz različitih krajeva Srbije.

Cilj analize je da se sagleda postoji li potreba da se uspostave novi mehanizmi podrške medijima civilnog društva, s obzirom na značaj njihove uloge u ostvarivanju javnog interesa u oblasti informisanja, a koji bi bili efikasniji i u pogledu realizacije i u pogledu jačanja održivosti medija zajednice.

Analiza je urađena u okviru projekta „Otporni mediji civilnog društva za obnovu poverenja građana”, uz podršku Delegacije Evropske unije u Srbiji.

2. MEDIJSKO OKRUŽENJE

Brojna istraživanja koja Nezavisno društvo novinara Vojvodine (NDNV), ali i druge organizacije, sprovode već duže od jedne decenije pokazala su da mediji civilnog društva u Srbiji mogu biti značajna alternativa korporativnim i medijima zavisnim od vlasti i političkih stranka, jer obezbeđuju javni interes u oblasti informisanja na medijskoj sceni u kojoj dominiraju propagandistički i tabloidni mediji. Takođe, pokazali su se i kao najdosledniji u poštovanju standarda novinarske profesije i najprivrženiji interesima građana, te posebno značajni za lokalno, regionalno, te višejezično i manjinsko informisanje.

Zato je i za novinarsku profesiju i za građane važno da se njihov društveni značaj i zakonski adekvatno prepozna i da im se obezbedi stimulatívno okruženje.

Uspostavljanje posebnih mehanizama podrške neophodno je i zbog toga što iskustva i iz domaćeg i iz okruženja razvijenih zapadnih zemalja pokazuju da tržišni mehanizmi ne mogu da obezbede održivost medija zajednice. Neophodno je i zbog toga što se zbog političkih zloupotreba postojećeg modela sufinansiranja medijskih sadržaja kroz taj mehanizam ne ostvaruje javni interes u oblasti informisanja, već se javni novac koji je za to namenjen u najvećoj meri izdvaja za prorežimske medije i fantomske prorežimske organizacije. Mediji civilnog društva koji su dosledni u kritičkom izveštavanju i poštovanju novinarskih standarda dobijaju tek neznatni deo ovih sredstava, koji im ne pokriva ni osnovne troškove. Potvrdila su

to brojna istraživanja i analize lokalnih medijskih konkursa, kao i to da zbog takve prakse sve veći broj medija zajednice i ne pokušava da konkuriše za medijske projekte.

Unazad desetak godina bilo je više inicijativa usmerenih na jačanje pozicije medija zajednice kao alternativne medijske scene koja bi mogla da se pozicionira kao najozbiljniji korektiv društvenih i političkih anomalija. Jedna od njih rezultirala je formiranjem neformalne Mreže medija civilnog društva koju je inicirao NDNV, u cilju boljeg pozicioniranja i jačanja ove medijske alternative. U tom pogledu i ova analiza deo je tog procesa koji ima za cilj da se značaj i položaj medija zajednice i strateški prepozna i zakonski adekvatno reguliše.

Mediji civilnog društva u zemljama razvijene demokratije prepoznati su kao važan društveni i medijski faktor i njihov rad se kroz različite mere podržava stimuliše.

Mediji zajednica iz zemalja Evropske unije imaju mogućnost korišćenja socijalnog fonda.

Fond za medije civilnog sektora postojao je u susednoj Hrvatskoj, što je rezultiralo snažnim razvojem ovih medija koji su se nametnuli kao ozbiljna alternativa na medijskoj sceni sa kvalitetnim istraživačkim, analitičkim i kritičkim medijskim sadržajima koji su ostvarili veliki uticaj na društvo u tom periodu. Nakon njegovog ukidanja, što je bila politička odluka HDZ-a, otvorio se Fond za pluralizam regulatorne Agencije za elektroničke medije koja oko pet odsto od ukupnog prihoda koji dolazi od naplate TV i radio pretplate preusmerava i neprofitnim medijima. Takođe, Evropski socijalni fond neprofitnim medijima u Hrvatskoj opredeljuje oko četiri miliona evra.

Mediji civilnog društva iz Srbije ne mogu da koriste Evropski socijalni fond, njihovo finansiranje je u najvećoj meri projektno, ali na lokalnim, pokrajinskom i nacionalnom konkursu učestvuju pod istim uslovima kao i profitni mediji. Ti „uslovi” u praksi po medije zajednice su često i nepremostivi jer zbog kritičkog izveštavanja njihovi projekti najčešće ne prolaze zbog političkih zloupotreba ovog zakonskog mehanizma podrške ostvarivanju javnog interesa u oblasti informisanja.

U Medijskoj strategiji usvojenoj 2020. godine mediji civilnog društva prepoznati su kao „dobar model medija koji može efikasno popuniti praznine u informisanju na lokalnom i regionalnom nivou, kao i prostor između komercijalnih medija i javnih medijskih servisa”. A poslednjim izmenama Zakona o javnom informisanju i medijima (2023. godine) prvi put je regulisan ovaj medijski sektor. Zakon medije civilnog sektora definiše kao „sredstva javnog informisanja koja svoje usluge pružaju u javnom interesu, radi zadovoljavanja specifičnih interesa pojedinih društvenih grupa i organizacija građana”.

Rezolucija evropskog parlamenta o medijima civilnog sektora u Evropi od 2008. godine medije civilnog sektora prepoznaje kao efikasno sredstvo za jačanje kulturne i jezičke raznolikosti, socijalne inkluzije i lokalnog identiteta. Takođe, ukazuje na njihov značaj u negovanju pluralizma, tolerancije i interkulturalnog dijaloga. Prema Rezoluciji, mediji civilnog sektora moraju da budu nezavisni od uticaja politike, oni doprinose interkulturalnom dijalogu, edukaciji javnosti o borbi protiv negativnih stereotipa koje se plasiraju putem masovnih medija, doprinose i većoj medijskoj pismenosti građana, a često su i jedini izvor lokalnih vesti i jedini glas lokalnih zajednica.

Rezolucija takođe ukazuje i na potrebu obezbeđivanja finansijske održivosti medija civilnog društva, te preporučuje državama da u svojim pravnim sistemima prepoznaju medije civilnog sektora kao posebnu vrstu medija, pored javnih medijskih servisa i komercijalnih medija.

Republika Srbija je kao kandidat za članstvo dužna da svoje zakonodavstvo harmonizuje sa zakonodavstvom Evropske unije.

3. ANALIZA MATERIJALNOG POLOŽAJA MEDIJA CIVILNOG DRUŠTVA

3.1. Na rubu egzistencije

U istraživanju koje je realizovao NDNV učestvovalo je 15 lokalnih medija civilnog društva iz različiti multietničkih sredina u Srbiji: Subotice, Sente, Pančeva, Inđije, Sombora, Novog Sada, Kragujevca, Dimitrovgrada, Novog Pazara, Pirota, Prijepolja, Užica i Leskovca.

Iako različiti i po formatu medijske platforme i medijskih sadržaja i po jezicima na kojima izveštavaju, te po ciljnoj grupi kojoj se obraćaju - kao ključni problem sa kojim se suočavaju ističu upravo **finansijsku neizvesnost**. Većina čak radi na rubu egzistencije.

„Jedva preživljavamo!”, istakli su, između ostalog u anketi iz medija TV Pirota. I nisu jedini.

Sa portala In Medija ukazuju: „Ugovor sa donatorom ističe početkom naredne godine, te je dodatni pritisak kako i šta posle toga.”

Svi mediji koje smo anketirali pretežno se finansiraju na osnovu projekata, a veliki broj njih zbog nedostatka kapaciteta ograničen je samo na konkurse koje raspisuje lokalne samouprave ili republička ministarstva, čiji budžeti su nedovoljni za redovan rad, a najčešće su vrlo simbolični. Deo medija konkuriše i kod stranih donatora i takođe su u stalnoj neizvesnosti da li će im i kada proći naredni projekat. Uz to, ovi projekti zahtevaju obimniju administraciju, pa se suočavaju i sa manjkom resursa za medijsku produkciju i često dolazi do sagorevanja, jer su listom u pitanju male redakcije sa vrlo malim brojem zaposlenih.

„Mali broj svakodnevno angažovanih članica redakcije – a trenutno nas je tri – ograničava potencijale razvoja medija, dovodi do sindroma sagorevanja jer se radi non-stop, bez adekvatnog odmora tokom dana, budući da nas nema dovoljno za pokrivanje svih poslova (ne samo novinarskih, već i administrativnih, pravnih, knjigovodstvenih, projektnih...”, komentarisali su u anketi sa portala Magločistač iz Subotice.

Deo medija koje smo anketirali navelo je da ostvaruje prihod iz komercijalnih izvora i donacija građana, ali su ta sredstva neznatna. Ali, ima i onih koji zbog nedostatka resursa nisu u mogućnosti da pišu i administriraju projekte, te se uglavnom samofinansiraju.

„Sajt opstaje na posvećenosti i besplatnom radu nekolicine entuzijasta. Čak i troškove za domen i hosting plaćamo iz svojih džepova”, naveli su sa portala Pančevo SiTi.

Uz težak materijalni položaj, ovi mediji vrlo često su **izloženi pritiscima**, pretnjama, diskriminaciji, kao i SLAPP tužbama.

„Više meseci neuspešno pokušavamo da angažujemo mlade ili novinare sa iskustvom koji bi hteli ili smeli da se pridruže redakciji jedinog slobodnog medija u ovom delu Vojvodine. Niko nije zainteresovan jer ne želi da ugrozi sebe i najbliže. Prethodna tri saradnika su ‘preleteli’ u stranku ili vlastima bliske medije.” (SOinfo)

JUGpress je prvi medij u Srbiji koji je počeo da objavljuje tekstove na albanskom jeziku, još 2006. godine, kao i izjave albanskih političara sa juga Srbije, Kosova i Severne Makedonije. Zbog toga trpi godinama i ozbiljne finansijske pritiske: „Nama niko ne sme da da bilo kakvu reklamu ili sklopi bilo kakav poslovni aranžman zato što smo označeni kao medij koji je protiv vlasti. Zbog svog profesionalnog izveštavanja kažnjeni smo i tako što naši projekti nisu podržani na medijskim konkursima, i to nam političari otvoreno kažu.”

Gradnačelnik ih takođe javno etiketira i vređa zato što objavljuju i tekstove na albanskom

jeziku, sajt im je nekoliko puta hakovan, a članovi porodica ljudi iz redakcije trpe pristike na svojim radnim mestima.

Svi mediji naveli su da je **socijalno-ekonomski status novinara** i saradnika u tim redakcijama nezavidan, da su im zarade, iako uglavnom redovne, na nivou minimalne zarade.

„Nivo plate je ispod prosečne zarade u Srbiji... Plata je zadnji put povećana u 2023. godini, ali nivo inflacije je bio veći od nivoa povećanja. Honorare nismo povećali, ostali su na nivou od pre 6 godina – i ovako kasne 3 meseca, jer nismo u finansijskoj situaciji da ih redovno obezbedimo”, stoji u odgovoru Fondacije „Slobodna reč” iz Sente.

U većem delu medija ipak imaju deo zaposlenih na nedoređeno vreme, ili su angažovani na određeno vreme, te na osnovu autorskog ili ugovori o delu.

U pogledu **prostora za rad** situacija je različita, deo medija koristi prostor u zakupu, neki koriste besplatno prostor, a neki nemaju radne prostorije već su formirali virtuelne redakcije.

Opremu uglavnom imaju, ali nisu u prilici da je obnavljaju.

Većina anketiranih medija odgovorila je da **težak materijalni položaj utiče na njihov profesionalni rad**, i to na različite načine:

„Nema istraživačkog duha, nema ideja ni volje za neke ozbiljnije napore...” (TV Pirot)

„Loš materijalni položaj medija apsolutno utiče na profesionalni rad novinara, i to pre svega u negativnom psihološkom i moralnom smislu. Osećaju stalnu egzistencijalnu nesigurnost” (Sloboda štampe)

„Sve češće razmišljamo da prestanemo sa radom, ali nas ljubav prema ovom poslu održi”, (Užicemedia)

„Ozbiljnijim analitičkim i istraživačkim temama ne možemo da se bavimo jer to iziskuje troškove – više i materijalnih i ljudskih i vremenskih resursa, kao i korišćenje alata i platformi koje se naplaćuju, a nismo u mogućnosti da to finansiramo” (Agrosmart)

Neki, pak, napominju da finansijska nesigurnost utiče na novinarski rad na takav način da su prinuđeni da rade i druge poslove.

Ipak, ima i onih (TV Forum, Prijepolje) koji kažu da materijalni položaj medija ne utiče preterano na rad novinara: „... jer politiku objektivnog, nezavisnog i blagovremenog i tačnog novinarstva nikada nećemo menjati”.

3.2. Ugrožen javni interes

Svi mediji iz naše ankete nedvosmisleno su odgovorili da od **komericijalnih prihoda** ne bi mogli da funkcionišu.

Tvrde takođe i da oglašivači zaziru od saradnje sa ovim medijima jer imaju kritički odnos prema vlasti, pošto se plaše da bi im to uzrokovalo poslovne probleme.

„Postoji strah od lokalne vlasti, jednostavno se boje da njihov posao zbog reklame na kritičkom mediju ne trpi posledice” (In Medija)

„Neki čak kažu da bi nam i pomogli, ali da to nigde ne pominjemo” (Užicemedia)

„Na primeru našeg medija, ne vidim koja bi kompanija bila zainteresovana da se reklamira na našem portalu” (Fake News Tragač)

„Verujemo da kritički stav medija utiče na odluke sve manjeg broja lokalnih oglašivača, među

kojima dominiraju privrednici bliski sistemu. Ne postoji tržište, ne postoji utakmica” (Soinfo)

„U sredini i poslovnom okruženju koje funkcioniše po modelu ‘ako se reklamiram, doći će mi inspekcija’ - kakv je Novi Pazar i regija - vrlo teško je doći do komercijalnih prihoda i u malom procentu” (Portal SNEWS)

Iz godine u godinu sve teže prolaze i **na lokalnim medijskim konkursima**, a većina proces projektnog sufinansiranja medijskih sadržaja iz opštinskih i gradskih budžeta ocenjuje netransparentnim.

„Pokušali smo konkurisati nekoliko puta, nikada nismo dobili ništa, pa smo i prestali sa eksperimentisanjem”, (Sloboda štampe)

Neki ovaj proces vide kao samo naizgled transparentan, „dok su u stvari odluke o raspodeli sredstava duboko političke i ne zavise gotovo uopšte od kvaliteta projekata”.

Realizaciju projektnog finansiranja u Somboru predstavnici portala SOinfo smatraju fiktivnim: „Proces jeste transparentan, ali je, može se slobodno reći, unapred dogovoren. Uglavnom postoji ‘komisija’ iza komisije koja potvrđuje iznose po pojedinalnim medijima. Ovogodišnji konkurs, sa višestruko umenjenim iznosom sredstava, još uvek nije okončan. Poslednje dve godine portal ne učestvuje na javnim medijskim konkursima. Pre toga su nam opredeljavana uglavnom simbolična sredstva koja nismo koristili. Punu deceniju se ne prijavljujemo ni na konkurse pokrajinskog sekretarijata i republičkog ministarstva.”

„Kada god smo konkurisali bili smo odbijeni jer smo prepoznati kao medij koji nije režimski.” (Agrosmart)

„Mi smo u nemilosti tendera, jer je malo njih otvoreno za manjinska pitanja, na primer, pa uzalud proizvodimo kvalitetan sadržaj, apelujemo na veoma uski segment, a prema zakonima velikog broja, ovo nije relevantno za donatore. Prvi stub kritičkog mišljenja i društvene nezavisnosti je egzistencijalna stabilnost, pa bi bilo izuzetno važno pronaći dugoročno rešenje za ovo pitanje.” (Átlátszó Vajdaság)

Pojedini mediji koje smo anketirali redovno dobijaju sredstva na lokalnim medijskim konkursima, ali su ona značajno manja od iznosa koji se opredeljuju režimskim medijima.

Upozoravaju da je, pored novog zakona i pravilnika o sufinansiranju medija, i dalje nastavljen isti trend finansiranja medija koji su bliski vladajućoj garnituri, dodajući da se to videlo i na ovogodišnjim medijskim konkursima.

„Na konkursima novac dobijaju za projekte i mediji koji postoje samo na papiru, koji uošte nemaju svoj program i samo kopiraju saopštenja sa sajta grada. Ali su podobni. Najveću štetu trpe građani koji finansiraju te projekte od kojih ne dobijaju ništa što je u njihovom interesu” (JUGpress)

„Zadnje 2-3 godine o sredstvima koja se raspisuju u okviru ovog konkursa odlučuju kadrovi koji su bliski Srpskoj naprednoj stranci (SNS), a sredstva dobijaju isključivo mediji koji nemaju sedište u Senti, nemaju ni redakciju ni saradnika u opštini, nepoznati su javnosti, kao i struci. Radi se o čistom pranju novca” (Sloboda štampe)

Ocenjuju zato da aktuelni model projektnog finansiranja uopšte ne doprinosi ostvarivanju prava građana na informisanje.

Ukazuju da ne postoje ni jasni kriterijumi kojih se donosioci odluka drže pri ocenjivanju projekata i dodeli novca, dok se oni kriterijumi koji postoje ne poštuju, „već se ispod plašta javnog interesa plaćaju PR medijski sadržaji i medijske kampanje vladajuće koalicije”.

„Model sufinansiranja medijskih sadržaja je dobro zamišljen ali je aktuelna vlast odlučila

da ga iskoristi kako bi kontrolisala medije. Samim tim, ne doprinosi ostvarivanju prava građana na informisanje, već dominiraju vesti i informacije u kojima se plasira isključivo ono što lokalnoj vlasti odgovara” (In Medija)

Mediji civilnog društva **zalažu se za promene modela** koje bi omogućile uspostavljanje kontrole i revizije nad procesom odlučivanja i dodele medijskog dinara.

„Očito je da se mora nešto uraditi na državnom nivou da bi se pomoglo medijima koji profesionalno informišu građane. Inače ćemo ubrzo imati samo one medije u kojima više nema pravih novinara i koji će samo kopirati tuđi sadržaj i zvati se medijima.” (Užicemedia)

Za poboljšanje postojećeg modela iz Fake NEWS Tragača predlažu promene u sastavu komisija za izbor projekata, uzimanje u obzir odluka REM-a i Saveta za štampu, kao i opsežniju evaluaciju kreiranih sadržaja nakon što se projekat okonča.

No, pojedini su skeptični u pogledu mogućnosti uspostavljanja sistema koji bi stimulisao odgovorno novinarstvo.

„Dosadašnja praksa je pokazala da koji god način da se osmisli, on se na posletku svede na podršku ‘podobnim’ medijima. Sadašnji sistem projektnog sufinansiranja je tu praksu samo učinio transparentnijom nego što je to ranije bio slučaj” (Presek)

Pojedini mediji smatraju da zbog ovih zloupotreba ne bi trebalo menjati regulative, već „samo naterati institucije da poštuju već postojeće zakone i pravilnike”.

„Nisu potrebne zakonske promene da bi se to ostvarilo, budući da su zakonska rešenja prihvatljiva, već bi trebalo obezbediti kontrolu trošenja javnih finansija, u čemu bi i građani trebalo da imaju značajan doprinos. To podrazumeva i obezbeđivanje transparentnosti podataka u vezi sa odabirom medijskih projekata i njihovom realizacijom. Takođe, neophodne su društvene promene i promene u političkoj klimi koje bi obezbedile razvoj slobodnih i nezavisnih medija” (Agrosmart)

Neki učesnici ankete predlažu i uspostavljanje trajnog mehanizma koji bi obezbedio da o projektima odlučuju medijski profesionalci.

„Trebalo bi javno definisati i precizirati šta predstavlja javni interes, uspostaviti pravilnik i metodologiju kojima se definiše kvalitet medijskog sadržaja. Novinarska udruženja bi trebala da daju mišljenje na biografije članova konkursnih komisija” (Portal SNEWS)

A ima i drugačijih predloga:

„Promene mogu početi tek nakon sloma ovog političkog sistema i gašenja više stotina izmišljenih medija koji su svoje postojanje finansirali iz budžeta. Nakon toga će biti značajno jednostavnije propisati potrebne uslove i postaviti standarde. Istorija medija i realizovani projekti moraju biti važan element za odlučivanje po projektima” (Soinfo)

3.3. Fond za medije civilnog sektora kao novi model podrške

Većina medija u anketi podržava ideju da se na državnom nivou formira fond za podršku medijima civilnog društva koji rade u skladu sa profesionalnim i etičkim standardima, jer smatraju da bi to bilo više nego opravdano zbog značajne uloge medija civilnog sektora u ostvarivanju javnog interesa.

U TV Forum veruju da bi formiranje posebnog fonda za medije civilnog društva pomoglo da građani imaju stabilnije izvore kvalitetnog informisanja: „U tom slučaju, napor i vreme koje

mediji civilnog sektora ulažu u traženje donatora i pisanje različitih projekata bi mogli da se ulože u jačanje kapaciteta za kvalitetno izveštavanje. Zbog brojnih zloupotreba u trenutnom projektnom finansiranju, verujem da bi taj model mogao da se osmisli da bolje funkcioniše na osnovu jasnih kriterijuma i principa, pre svega poštovanja novinarskog kodeksa i osnovnih postulata profesije. Podržali bi ovakvu inicijativu, jer mediji zajednice su u svakodnevnom kontaktu sa svojim sugrađanima i sugrađankama i najbolje poznaju njihove probleme i potrebe”.

„Podržali bismo ideju za osnivanje takvog fonda... Mediji civilnog društva u Srbiji su pokazali neverovatnu otpornost na pritiske režima. Iako su konstantno suočeni sa brojnim izazovima, ne odstupaju od svoje misije i borbe za pravo javnosti da zna. Civilno društvo, pa samim tim i na taj način organizovani mediji su poslednja odbrana od poplave lažnih informacija koje plasira tabloidna struktura bliska vladajućim partijama” (Soinfo)

Pojedini mediji inicijativu za formiranje fonda za medije civilnog društva smatraju odličnom, ali upozoravaju da „postoji realna bojazan da bi i ona mogla biti zloupotrebljena”.

Neki, pak, ukazuju da je neophodno razraditi uslove rada fonda kako bi se predupredile zloupotrebe.

„Prema dosadašnjem iskustvu, izvor sukoba su uvek ljudi koji odlučuju o dodeli ovih grantova, odnosno njihova motivacija. Koja je garancija da će finansijska sredstva novog fonda biti adekvatno raspoređena? Šta uopšte podrazumevamo pod adekvatnim rasporedom? Na osnovu čega ocenjujemo medijske sadržaje? ... Očigledno, nije rešenje da novinari koji su kritični prema vlasti uopšte nemaju koristi od normativnih ili projektnih subvencija, ali za podršku takvoj inicijativi potrebno je više informacija” (Átlátszó Vajdaság)

Iz Agrosmarta smatraju da bi takav fond bio značajan jer bi njegovim osnivanjem porastao značaj medija civilnog društva, a time i prostor za jačanje njihove finansijske održivosti:

„Mediji civilnog sektora, u navedenim okolnostima, nisu finansijski održivi, niti je u dovoljnoj meri prepoznat njihov značaj za informisanje građana i ostvarivanje javnog interesa. Sigurno bi takav model bio efikasniji od postojećeg modela sufinansiranja medijskih sadržaja kroz konkurse koji se ne odvijaju transparentno i pravedno. Ako posmatramo tu situaciju iz ugla Agrosmarta i njegove zajednice, odnosno publike među kojom su mahom stanovnici ruralnih područja i manjih lokalnih sredina, poljoprivrednici i preduzetnici - takav model finansiranja imao bi pozitivan uticaj. Agrosmart koji je skrajnut kada je o projektnom finansiranju na lokalnom i pokrajinskom nivou reč, imao bi, uz kvalitetne projektne predloge, novu opciju finansijske podrške, što znači da bi mogao ozbiljnije da radi na temama koje njegovu zajednicu zanimaju a vezane su za raspodelu agrarnog budžeta, ostvarivanje prava na podsticaje...”

4. KLJUČNI REZULTATI ANALIZE ANKETE PO MEDIJIMA

Magločistač, Subotica: Novinari u medijima zajednice pate i od sindroma sagorevanja

„Mehanizmi zloupotrebe su u međuvremenu dovedeni do savršenstva, a o pravu građana da budu informisani može se govoriti samo u pogledu dobijanja informacije o planiranim isključenjima struje.”

Najveći problem sa kojim se ova medij suočava je finansijska neizvesnost tj. nemogućnost dugoročnog planiranja poslovanja medija, „a od čega direktno zavise i ostali preduslovi uspešnog razvoja medija u budućnosti – na prvom mestu ljudski resursi”.

„Naime, mali broj svakodnevno angažovanih članica redakcije – a trenutno nas je tri – ograničava potencijale razvoja medija, dovodi do sindroma sagorevanja jer se radi non-stop, bez adekvatnog odmora tokom dana, budući da nas nema dovoljno za pokrivanje svih poslova (ne samo novinarskih, već i administrativnih, pravnih, knjigovodstvenih, projektnih...). Takođe, angažovane novinarke rade za minimalac, što sa sobom nosi potrebu stalnog traganja za dodatnim poslovima kako bi se obezbedio iole pristojan život.”

Prvih pet godina poslovanja, medij je funkcionisao potpuno na volonterskoj osnovi, i uz ulaganje ličnih sredstava za pokrivanje neophodnih troškova (knjigovodstvene usluge, bankarske provizije, zakup domena i server, administrativne naknade). Od 2021. godine, a zahvaljujući projektnom finansiranju, medij uspeva da uposli članove redakcije – bilo po osnovu ugovora o radu, bilo po osnovu autorskih ugovora i/ili ugovora o delu.

Takođe, od 2021. medij je uspešno organizovano tri crowdfunding kampanje koje su, međutim, bile jednokratne, a prikupljena sredstva bila su ulagana u izradu novog sajta, pokrivanje dela zarade zaposlenih, i izmirivanje tekućih troškova. Deo prihoda medij ostvaruje i na osnovu medijskih partnerstava sa drugim nevladinim organizacijama, za koje kreira informativne kampanje. Svi ovi izvori finansiranja od 2021. godine omogućuju da se obezbedi finansijska održivost medija, ali ih dugoročno nije moguće planirati, što je glavni problem sa kojim se organizacija suočava.

U mediju su trenutno zaposlene dve novinarke na određeno vreme, na pola radnog vremena. Ukoliko se radi više projekata paralelno, onda im se povećava procenat angažmana, kao i zarada na mesečnom nivou. Zarade obe novinarke su trenutno ispod zagarantovanog minimalca, dakle, manje su od prosečnih primanja u medijskoj zajednici. Dodatno osiguranje ne postoji.

Zbog nedostatka finansijskih sredstava, medij nema obezbeđen prostor za rad – redakcija funkcionise isključivo onlajn, preko kreirane Viber grupe, u kojoj se vrši koordinacija aktivnosti.

„Svi tekući troškovi se finansiraju iz sopstvenih prihoda ukoliko nisu pokriveni projektom, a ako sopstvenih prihoda nemamo, onda mi uplaćujemo donaciju ili pozajmicu za tekuću likvidnost kako bismo pokrile te troškove. Oprema za rad se nabavlja isključivo u sklopu realizacije projekata, kada za to postoji mogućnost.”

Ističu da težak materijalni položaj utiče i na profesionalni rad, jer ograničava resurse – i ljude i vreme.

„Na sadašnjem stepenu razvoja, trebalo bi obavljati dalju podelu rada i uvoditi nove pozicije (na primer, urednik dnevnih sadržaja, administrativni menadžer, novinar zadužen

za praćenje kulturnih dešavanja, kreator sadržaja za društvene mreže), ali za to nemamo finansijskih mogućnosti.”

Smatraju da mediji zajednice, posebno lokalni, apsolutno ne mogu da se finansiraju iz komercijalnih prihoda.

„Ne mogu, iz više razloga. Najpre, privreda nije dovoljno ekonomski jaka da bi ulagala u oglašavanje, a ako sredstava i imaju, preferiraju elektronske medije. Mnogo veći problem je, s druge strane, što se tzv. nezavisni mediji etiketiraju kao opozicioni mediji, sa kojima – naročito na lokalnu – niko ne želi da se dovodi u vezu kako i sam ne bi dobio etiketu opozicionog delovanja i na taj način ugrozio svoje poslovanje, u kom mora da se oslanja na stranke na vlasti ako želi da opstane, a pogotovo napreduje.”

Proces projektnog finansiranja u Subotici ocenjuju kao „naizgled transparentan”, jer su zakonom propisane procedure zadovoljene, „ali je istovremeno i sve skrojeno po merilima i interesima nosilaca vlasti”.

„Počev od toga ko su članovi komisija koje donose predlog rešenja o raspodeli sredstava do toga koji mediji će dobiti podršku i u kom iznosu, a podršku dobijaju mediji koji su bliski vlasti, za projekte koji nisu zapravo projekti, dakle, bavljenje temama od javnog interesa, već propagandno praćenje rada lokalne samouprave. Naš medij ne koristi mogućnost apliciranja na projekte proizvodnje medijskih sadržaja koje raspisuje država jer smatramo da sa potencijalnim sredstvima koje bismo dobili ne možemo ništa kvalitetno da uradimo – sem da se zatrpamo papirima.”

Ukazuju i da svake godine uvek isti mediji dobijaju otprilike identične sume sredstava koje su za njih opredeljene, a najviše lokalne televizije bliske vlasti. Od onlajn portala izdvaja se jedan koji dobija značajnija finansijska sredstva, dok svi drugi mediji dobijaju simbolične iznose od 100 do 300 hiljada dinara.

„Svi ti mediji sredstva dobijaju za praćenje rada lokalne samouprave, dakle, za redovnu informativnu delatnost, a ne za projekte koji bi trebalo da se bave određenom temom od javnog interesa.”

Ocenjuju da je zato aktuelni model sufinansiranja medijskih sadržaja doveo do masovnog pokretanja kojekakvih medija koji se ne bave temama od javnog interesa, već služe za izvlačenje novaca iz državnog budžeta”.

„Mehanizmi zloupotrebe su u međuvremenu dovedeni do savršenstva, a o pravu građana da budu informisani može se govoriti samo u pogledu dobijanja informacije o planiranim isključenjima struje.”

U ovom mediju procenjuju da jedino što preostaje medijskim profesionalcima jeste da se permanentno ukazuje na zloupotrebe postojećeg zakona, „jer problem nisu pravila, već njihovo izigravanje”, te da se radi nezavisna evaluacija odobrenih projekata, i da se eventualno iznađu novi modeli pomoći medijima koji bi maksimalno ograničili uticaj države tj. političkih moćnika na dodelu sredstava medijima.

U pogledu ideje za osnivanje posebnog državnog fonda za finansiranje medija civilnog društva smatraju da bi takav mehanizam bio koristan, ali samo ako bi iz takve podrške bili isključeni komercijalni mediji.

„U interesu građana je da imaju nezavisne medije koji informišu u javnom interesu, a medijima na lokalnu, medijima koji informišu na jezicima nacionalnih zajednica, te medijima zajednice svakako treba posebna pomoć jer oni nisu u fokusu potencijalnih oglašivača, niti je njihova čitalačka zajednica dovoljno velika da može da bude glavna potpora njihovom radu.

U tom pogledu, podržavamo inicijativu.”

RTV kanal Pirot, Pirot: Medijska zajednica je u defanzivi

„Predugo je sve urušavano”

Ključni problem redakcija medija zajednice su niske i neredovne zarade, odlazak kvalitetnog kadra, nemogućnost motivisanja zaposlenih, finansijske teškoće, ocenili su anketi novinari RTV kanala Pirot.

Oni se finansiraju preko projekata za sufinansiranje medijskih sadržaja koje raspisuje grad Pirot i opštine u okruženju, preko projekata Ministarstva, te od komercijalnih prihoda i dotacije vlasnika.

„Jedva preživljavamo!”, ističu, jer rade u teškim uslovima. Zaposleni u redakciji u većini imaju ugovore o radu na neodređeno vreme, ali im je zarada na nivou minimalne, dok je zdravstveno i socijalno osiguranje regulisano redovno.

Prostor koji koriste je u dugoročnom zakupu od vlasnika, koji sami finansiraju. Troškove pokrivaju od komercijalnih prihoda. Poseduju svu potrebnu opremu za rad.

Neizvesno finansiranje, kažu, negativno utiče na njihov rad: „Nema istraživačkog duha, nema ideja ni volje za neke ozbiljnije napore...”

Komercijalni prihodi su im nedovoljni, jer je „medijsko tržište skučeno”.

„Preko konkursa za medijsko sufinansiranje dobijamo sredstva koja su osnovni izvor prihoda. Postupak je transparentan.”

Inače, dodaju da na lokalnim konkursima mediji sredstva dobijaju „prema uticaju, snazi i broju zaposlenih”.

Ne mogu da procene u potpunosti na koji način aktuelni model projektnog finansiranja doprinosi ostvarivanju prava građana na informisanje, smatraju da se „obezbeđuje osnovno informisanje građana”.

Na pitanje da li bi u tom pogledu trebalo nešto menjati i kako, odgovaraju da trenutno ne vide način ni metod za promene: „Predugo je sve urušavano”.

Ipak, podržavaju inicijativu za formiranje posebnog fonda za medije zajednice, koje vide kao garant ostvarivanja javnog interesa.

„Medijska zajednica je u defanzivi i veoma teško se ostvaruje javni interes”, zaključuju.

Fake News Tragač, Novi Sad: Vredi ulagati u sadržaje od javnog interesa

„Formiranje posebnog fonda za medije civilnog društva bilo bolje rešenje od aktuelnog modela sufinansiranja medijskih sadržaja”

Promena algoritama na društvenim mrežama koja snižava prirodni domet, spoljni pritisci (mahom od desničarskih i antivakcerskih grupa) i neizvesnost finansiranja – najveći su problemi sa kojima se ovaj medij suočava.

FakeNews Tragač finansira se isključivo putem donacija. Tokom 2023. godine imali su podršku CFI (Transtele Canal France International), Delegacije EU u Srbiji, NED-a, kao i Švedske u okviru programa Beogradske otvorene škole „Mladi i mediji za demokratski razvoj”. Ti izvori finansiranja obezbedili su potrebe medija tokom 2023.

Članovi redakcije su zaposleni (ugovori na neodređeno i određeno vreme). Spoljni saradnici, tj. honorarni saradnici, pišu za FN Tragač povremeno i honorari im se isplaćuju na kraju meseca za sve poslove obavljene u tom mesecu. Smatraju da su plate u ovoj redakciji „blago natprosečne”.

Medij koristi prostorije Novosadske novinarske škole, koja je i osnivač ovog portala, a u pitanju je zakupljeni prostor. Poseduju neophodnu opremu za rad redakcije. Režijske troškove pokrivaju iz donacija.

Navode i da materijalni položaj medija utiče na profesionalni rad, jer uz osnovnu delatnost koja se zasniva na utvrđivanju činjenica, moraju da se bave i drugim aktivnostima, kao što su šira istraživanja, monitorinzi, programi medijske pismenosti... kako bi imali dovoljno sredstava.

Smatraju da ovi mediji veoma teško mogu da funkcionišu na osnovu komercijalnih prihoda.

„Na primeru našeg medija, ne vidim koja bi kompanija bila zainteresovana da se reklamira na našem portalu.”

Inače, kako napominju, do sada nisu ni imali nikakvog dodira s oglašivačima, te nemaju saznanja zaziru li oglašivači od medija koji kritički izveštavaju i postoji li uopšte fer tržište u medijskoj sferi.

Fake News Tragač ne aplicira za sredstva na konkursima koje raspisuje Grad Novi Sad. Iz posrednog iskustva imaju saznanja da se iz gradskog budžeta finansiraju mnogi opskurni prorežimski portali.

U pogledu doprinosa aktuelnog modela projektnog finansiranja ostvarivanju prava građana na informisanje, stava su da mediji koji nisu prorežimski izbegavaju politički kontroverzne teme, te tako dobijena sredstva uglavnom koriste „za proizvodnju soft sadržaja od kojih nema mnogo ni štete ni koristi”.

Za poboljšanje postojećeg modela predlažu „promene u sastavu komisija za izbor projekata, uzimanje u obzir odluka REM-a i Saveta za štampu, kao i opsežniju evaluaciju kreiranih sadržaja nakon što se projekat okonča”.

Smatraju i da bi „formiranje posebnog fonda za medije civilnog društva bilo bolje rešenje od aktuelnog modela sufinansiranja medijskih sadržaja”.

„FakeNews Tragač je član Svetske fektčeking mreže IFCN, čijim je kodeksom zabranjeno lobiranje za bilo kakvo pitanje koje izlazi iz delokruga fektčekinga, ali bi Novosadska novinarska škola, kao osnivač portala, podržala takvo rešenje. Potrebu za takvim fondom objasnili bismo činjenicom da kvalitetan medijski sadržaj košta i da vredi ulagati u sadržaje od javnog interesa.”

In Medija, Indija: Zbog straha niko neće da plati reklamu kod nas

„Model sufinansiranja medijskih sadržaja je dobro zamišljen ali je aktuelna vlast odlučila da ga iskoristi kako bi kontrolisala medije”

Ovaj lokalni medij izložen je pritiscima, pretnjama, diskriminaciji, kao i SLAPP tužbama –

što ističe kao ključne probleme u radu redakcije.

Trenutno se finansiraju na osnovu evropskog projekta sa EED, te uslove rada ocenjuju podnošljivima. U redakciji je zaposleno dvoje novinara na određeno vreme. Prostor redakcije je u zakupu, a troškove pokrivaju u okviru navedenog projekta.

Ipak, finansijska neizvesnost utiče na njihov profesionalni rad.

„Veoma utiče. Ugovor sa donatorom ističe početkom naredne godine te je dodatni pritisak kako i šta posle toga.”

Tvrde da lokalni mediji poput njihovog ne mogu da funkcionišu na osnovu komercijalnih prihoda jer imaju problema sa pronalaskom oglašivača: „Problem se sastoji u tom što niko zbog straha neće da plati reklamu kod nas.”

Dodaju, takođe, da ima onih koji žele da podrže kritički medij, ali se rađe odlučuju za anonimnu donaciju.

„Postoji strah od lokalne vlasti, jednostavno se boje da njihov posao zbog reklame na kritičkom mediju ne trpi posledice.”

Iskustva ovog medija na lokalnim konkursima su da u Indiji, „kao i u ostalim delovima zemlje medijski projekti prolaze samo režimskim medijima”.

„IN Medija je do sada tri puta konkurisala i odbijeni su nam projekti bez jasnog obrazloženja.”

Ukazuju i da mediji koji redovno dobijaju novac preko opštinskog konkursa ne rade u javnom interesu, već da se njihov rad zasniva na PR tekstovima.

„Model sufinansiranja medijskih sadržaja je dobro zamišljen ali je aktuelna vlast odlučila da ga iskoristi kako bi kontrolisala medije. Samim tim, ne doprinosi ostvarivanju prava građana na informisanje, već dominiraju vesti i informacije u kojima se plasira isključivo ono što lokalnoj vlasti odgovara.”

Kao način da se zloupotrebe onemoguće predlažu promene u sastavima komisija koje odlučuju o medijskim projektima, koje bi obezbedile da u njima učestvuju medijski profesionalci iz novinarskih udruženja UNS-a, NUNS-a i NDNV-a, kako bi i projekti medija koji rade u javnom interesu bili podržani.

Podržavaju inicijativu za formiranje fonda za finansiranje medija civilnog društva.

„Jedini način da objektivni mediji ‘prežive’ je takav ili sličan model.”

TV Forum, Prijepolje: Uživamo poverenje zajednice

„Mediji zajednice su u svakodnevnom kontaktu sa svojim sugrađanima i sugrađankama i najbolje poznaju njihove probleme i potrebe”

Najveći problem je obezbediti stabilno finansiranje, a pored toga, tu su i stalni politički pritisci – navode iz ove redakcije.

Takođe, napominju i da se novinari stalno susreću sa novim izazovom pridobijanja mlađe publike tako što će ovladavati novim veštinama kreiranja sadržaja za društvene mreže i stalnom željom da idu u korak sa vremenom i savremenim tokovima u novinarstvu.

TV Forum dominantno se finansira projektno, dok oko 20% prihoda dolazi od marketinga. Održivost finansiranja postižu veoma napornim radom na traganju za novim i zadržavanju

postojećih donatora, te stalnim usavršavanjem veština pisanja projekata.

„Istražujemo trenutno i druge, nove mogućnosti finansijske održivosti.”

Većina redakcije je stalno zaposlena, a socio-ekonomski status novinara ocenjuju kao „niži srednji status”, sa primanjima nižim od republičkog proseka plata, imaju osnovno zdravstveno i penziono osiguranje.

Redakcija ima prostor u zakupu, a troškove pokriva iz projekata. Imaju neophodnu opremu za rad, ali postoji i stalna potreba za njenim inoviranjem zbog tehnološkog razvoja i zahteva tržišta.

Ipak, kažu da materijalni položaj medija ne utiče preterano na rad novinara, „jer politiku objektivnog, nezavisnog i blagovremenog i tačnog novinarstva nikada nećemo menjati”.

„Toga se držimo i kad imamo veća i kad imamo manja primanja. Naravno, dobra plata ili honorar je uvek motivacija da se uloži dodatni trud.”

Kako navode, u opštinama poput Prijepolja, koja spada u grupu devastiranih - definitivno se ne može opstati samo na osnovu komercijalnih prihoda, jer je privreda previše slaba i društvo siromašno.

„Takođe, često obrađujemo teme koje su društveno veoma bitne, ali koje nemaju komercijalni karakter, tako da ne mogu biti svi sadržaji monetizovani.”

Ističu i da uživaju poverenje zajednice koje su zadobili profesionalnim radom, te da nisu u većoj meri primetili da ih oglašivači izbegavaju zbog kritičkog stava prema vlasti.

„Oni koji se oglašavaju - oglašavaju se bez obzira na političke promene na lokalnu ili nacionalnom nivou.”

Proces projektnog finansiranja vide kao samo naizgled transparentan, dok „se u stvari odluke o raspodeli sredstava duboko političke i ne zavise gotovo uopšte od kvaliteta projekata”.

„Konkurišemo, ali da li ćemo sredstva dobiti ili ne, zavisi pre svega od političke volje. Nekoliko puta smo odbijali novac zbog smešno malih suma koje su dodeljivane nama kao jedinjoj lokalnoj televiziji - dok su najveći deo kolača dobijale televizije iz okruženja - naravno politički podobne, kao i oni mediji koji pristaju da rade PR lokalnoj samoupravi, na uštrb profesionalnosti. U tim medijskim sadržajima se najmanje radi o javnom interesu - gotovo uvek su to vrlo lični i politički interesi.”

Zato, kažu, trenutni model ne doprinosi u dovoljnoj meri javnom interesu, jer ne postoje ni jasni kriterijumi kojih se donosioci odluka drže pri ocenjivanju projekata i dodeli novca, dok se oni kriterijumi koji postoje ne poštuju, „već se ispod plašta javnog interesa plaćaju PR medijski sadržaji i medijske kampanje vladajuće koalicije”.

Zalažu se za promene modela koje bi omogućile uspostavljanje kontrole i revizije nad procesom odlučivanja i dodele medijskog dinara.

Podržali bi i inicijativu za formiranje posebnog fonda medija civilnog društva, jer veruju da bi to pomoglo da građani imaju stabilnije izvore kvalitetnog informisanja.

„U tom slučaju, napor i vreme koje mediji civilnog sektora ulažu u traženje donatora i pisanje različitih projekata bi mogli da se ulože u jačanje kapaciteta za kvalitetno izveštavanje. Zbog brojnih zloupotreba u trenutnom projektnom finansiranju, verujem da bi taj model mogao da se osmisli da bolje funkcioniše na osnovu jasnih kriterijuma i principa, pre svega poštovanja novinarskog kodeksa i osnovnih postulata profesije. Podržali bi ovakvu inicijativu, jer mediji zajednice su u svakodnevnom kontaktu sa svojim sugrađanima i sugrađankama i najbolje poznaju njihove probleme i potrebe.”

Átlátszó Vajdaság, Subotica: Vodimo bitku s vetrenjačama

„Prvi stub kritičkog mišljenja i društvene nezavisnosti je egzistencijalna stabilnost”

Finansijska neizvesnost osnovni je problem i ove redakcije, koja izveštava na mađarskom jeziku:

„Trenutno, naše dugoročno poslovanje je neizvesno. U nedostatku drugog novinara, ne možemo da obrađujemo lokalne teme, imamo mali broj sadržaja, pa je teško održati aktivan odnos sa našim čitaocima”, preciziraju.

Trenutno koriste EED-ov jednogodišnji inkubatorski program, te mogu da obezbede platu glavnog urednika-novinaru i člana administrativnog osoblja za godinu dana, koja odgovara proseku u Srbiji, ali je pokrivenost njihovog daljeg poslovanja neizvesna.

„Naše dalje finansiranje je neizvesno. Dugoročno planiramo da svoje troškove pokrijemo iz pretplate čitalaca, zbog čega smo pokrenuli i naš Patreon kanal, ali za sada nemamo relevantno iskustvo u tom pogledu. Takođe planiramo i prisustvo na međunarodnim konkursima za novinare, ali ishod tih projekata je nesiguran, te ne možemo računati na njih.”

Socijalno-ekonomski status novinara koji rade u medijima zajednice smatraju poražavajućim.

„Mi smo u nemilosti tendera, jer je malo njih otvoreno za manjinska pitanja, na primer, pa uzalud proizvodimo kvalitetan sadržaj, apelujemo na veoma uski segment, a prema zakonima velikog broja, ovo nije relevantno za donatore. Prvi stub kritičkog mišljenja i društvene nezavisnosti je egzistencijalna stabilnost, pa bi bilo izuzetno važno pronaći dugoročno rešenje za ovo pitanje.”

Uz podršku EED-a nabavili su i tehničku opremu, poslovni prostor ne iznajmljuju. Najveći troškovi, pored plata, su im pristup raznim bazama podataka i softverskim rešenjima, koji su takođe osigurani samo u tekućoj godini.

Ocenjuju i da finansijska nesigurnost utiče na novinarski rad, jer su prinuđeni da rade i druge poslove.

Ovaj medij objavljuje samo analitičke i istraživačke tekstove sa odgovarajućim multimedijalnim sadržajima, što ne donosi komercijalne prihode.

„Oglašivači se oglašavaju na platformama na kojima mogu da dopru do najviše potencijalnih kupaca.”

Donacije građana pokrivaju tek mali deo neophodnih troškova.

Zato jedini izlaz vide u projektnom finansiranju i potrazi za donatorima.

Ne žele da učestvuju na lokalnim i državnim konkursima jer, kako navode, neće da ugrožavaju svoju uređivačku politiku.

„Finansiranje projekata iz gradskih (Subotica) i manjinskih izvora (Nacionalni savet Mađarske manjine) je problematično iz istog razloga. U povrat za podršku, donatori formiraju pravo da se izjasne o uređivačkoj politici, na primer tako što ne odobravaju da se novinari bave određenim temama. obraćam se samo donatorima koji nemaju uticaj u izboru tema ili rezultata istraživanja.”

Smatraju da model projektnog sufinansiranja ne služi javnom interesu, već strukturama moći.

Takođe, skeptični su i u pogledu mogućnosti njegovog poboljšanja:

„Do promene bi došlo samo ako bi se vlast odrekla kontrolne funkcije, ali to nije realno.”

Ne daju blanko podršku ni inicijativi za formiranje posebnog fonda za medije civilnog društva:

„Prema dosadašnjem iskustvu, izvor sukoba su uvek ljudi koji odlučuju o dodeli ovih grantova, odnosno njihova motivacija. Koja je garancija da će finansijska sredstva novog fonda biti adekvatno raspoređena? Šta uopšte podrazumevamo pod adekvatnim rasporedom? Na osnovu čega ocenjujemo medijske sadržaje? Na osnovu dužine, brzine, broju komada, čitalaca? Rezultat novinarskog intelektualnog rada zavisi ne samo od toga koliko članaka objavi, već i od toga po kojoj metodologiji radi, koja znanja je ugradio u svoj novinarski rad i šta uopšte čini pogled na svet koji predstavlja kao javni pisac. Ove nijanse su veoma teške za merenje, te predstavljaju veliki izazov za razmatranje. Očigledno nije rešenje da novinari koji su kritični prema vlasti uopšte nemaju koristi od normativnih ili projektnih subvencija, ali za podršku takvoj inicijativi potrebno je više informacija. Sigurno je da se naše društvo ne može pomeriti napred zaglupljenim i pojednostavljenim odgovorima, nego jedino u tom slučaju ukoliko građani shvate koliko odgovornost imaju kao pojedinci u demokratiji i kakva je uloga medija u tome. Pre svega, treba ponovo naučiti osnovne principe demokratije. A do tada možemo da vodimo bitku sa vetrenjačama zarad naše savesti.”

Fondacija „Sloboda štampe”, Senta: Zavisnost od (međunarodnih) donacija

„Aktuelni model projektnog finansiranja nikako ne doprinosi ostvarivanju prava građana na informisanje”

Fondacija „Sloboda štampe” iz Sente izdaje nekoliko medija na mađarskom jeziku: Családi Kör (print), Szabad Magyar Szó (portal), Slobodna reč (portal), Szabad Magyar Szó Rádió (podcast) i babamama.rs (portal).

Kao goruće probleme medija i novinara u tim redakcijama ističu, pre svega, one finansijske prirode.

„Print izdanje je praktično na ivici prestanka. Cena roto papira, potrebnih za štampanje novina se enormno povećala zadnjih 2-3 godina, a istovremeno prodati tiraž je u stalnom padu. Zadnjih 3 godine smanjili smo obim (broj strana) novina, više puta smo povećali cenu, više puta smo smanjili štampani tiraž, smanjili smo broj zaposlenih – a opet smo na ivici ekonomičnosti. Kad saberemo prihode i rashode od samih štampanih novina, praktično smo na nuli. Drugim rečima, čisto sa aspekta ekonomičnosti više nema smisla izdati novine, održavamo štampano izdanje zbog drugih razloga (lojalnost naših čitaoca, koji su mahom pripadnici starije generacije, zvanično registrovan medij kod APR, preduslov za apliciranje kod domaćih i međunarodnih donatora itd.).”

Napominju i da uprkos naporima da zaposlenim novinarima i ostalim medijskim radnicima obezbede platu koja odgovara aktuelnoj prosečnoj plati u Srbiji, zbog navedenih razloga do sad u tome nisu uspeli. Imaju mrežu dopisnika, spoljnih saradnika, honoraraca – čiji honorari, zbog istih razloga kasne tri meseca.

Izneli su i preciznu strukturu prihoda za 2023. godinu:

- Međunarodni donatori: 51%
- Prihodi od prodaje novina: 44%

- Prihodi od reklame: 3%
- Privatni donator: 2%

Kada je u pitanju socijalno-ekonomski status novinara i drugih saradnika u mediju, zaposleni su stalnom radnom odnosu, plate im se izmiruju redovno, imaju zdravstveno i penziono osiguranje. Međutim, nivo plate je ispod prosečne zarade u Srbiji i na nivou zarade u ostalim sličnim (manjinskim) medijima. Platu su zadnji put povećali u 2023. godini, ali nivo inflacije je bio veći od nivoa povećanja.

„Honorare nismo povećali, ostali su na nivou od pre šest godina – i ovako kasne tri meseca, jer nismo u finansijskoj situaciji, da ih redovno obezbedimo”, napominju u anketi.

Imaju prostor za redakcijski rad koji im je obezbedio jedan od osnivača.

„Drugim rečima, koristimo njegov privatni stan kao redakciju, a kiriju ne plaćamo. Režije plaćamo iz sopstvenih prihoda, pre svega od prihoda od reklame. Deo drugih redovnih troškova (bankarski troškovi, knjigovođa) pokrivamo od donacija. Neophodnu opremu za rad imamo, ali, primera radi, naši laptopovi su stari pet godina.”

Tvrde da loš materijalni položaj medija utiče na profesionalni rad novinara: „Apsolutno utiče, i to pre svega u (negativnom) psihološkom i moralnom smislu. Osećaju stalnu egzistencijalnu nesigurnost”.

Takođe, svoj iskustvo ističu kao primer da lokalni mediji, a posebno oni koji informišu na manjinskim jezicima, ne mogu da funkcionišu na osnovu komercijalnih prihoda.

„Dovoljno je pogledati strukturu naših prihoda u 2023. godini. Tendencija, gledano kroz više godina, je kristalno jasna i vidljiva: sve više zavisimo od (međunarodnih) donacija, a sve manje od sopstvenih prihoda.”

Smatraju da na tržištu, uz to, ne postoji ni fer utakmica, posebno ne za medije koji imaju kritički odnos prema vlasti.

„Ne postoji fer utakmica. Unutar naše (mađarske) zajednice imamo eklatantan primer za to: jedan od najvećih biznismena unutar naše zajednice je rekao našoj redakciji da im šaljemo i dalje račune za reklame i njegova firma će i u budućnosti da plati te račune, jer podržava to što mi radimo, ali da same reklame ne objavimo jer ne želi sukob sa vladajućom strankom naše zajednice! Po njegovim rečima nazvao ga je sam predsednik te stranke i ‘zamolio’ ga da ne saraduje sa nama, nego sa konkurentnim listom (koji je, naravno, pod kontrolom te stranke).”

Ukazuju da to, nažalost, nije jedini primer, nego karakteristična pojava.

„Imamo i druge slučajeve iz prakse, kad je preduzetnik nama dao određeni iznos kao donaciju, ali nije hteo da njegove reklame budu objavljene u listu. Unutar naše zajednice imamo i specifičan razlog za ovu pojavu, a to je Fondacija Prosperitati. Preko ove Fondacije se raspoređuju sredstva dobijena od države Mađarske između ostalog i za preduzetnike, a u rukovodstvu Fondacije su pretežno funkcioneri vladajuće stranke. Javna je tajna da firma ili preduzetnik koji se oglašavaju u nekom od nezavisnih medija (u njihovom tumačenju: ‘daje pare njima’), ne može da računa na sredstva ove Fondacije.”

Imaju izuzetno negativna iskustva i sa projektnim finansiranjem, zbog čega više i ne učestvuju na lokalnim konkursima.

„Ova vrsta podrške nema nikakvog značaja za rad naših medija. U konkretnom slučaju radi se o opštini Senta, koja je ionako raspisala vrlo skromne iznose u odnosu na druge opštine, a ova sredstva je još dodatno smanjila ove godine. Pokušali smo konkurisati nekoliko puta, nikada nismo dobili ništa, pa smo i prestali sa eksperimentisanjem.”

Kako navode, raspodela novca za lokalno javno informisanje odvija se po ustaljenom šablonu.

„Zadnje 2-3 godine o sredstvima koja se raspisuju u okviru ovog konkursa odlučuju kadrovi koji su bliski Srpskoj naprednoj stranci (SNS), a sredstva dobijaju isključivo mediji koji nemaju sedište u Senti, nemaju ni redakciju ni saradnika u opštini, nepoznati su javnosti, kao i stručni. Radi se o čistom pranju novca.”

Prethodno su, napominju o ovim sredstvima odlučivali kadrovi koji su bliski Savezu Vojvođanskih Mađara (SVM), i tada su sredstva dobijali isključivo mediji koji su bar imali dopisnike u Senti, ali su naravno bili pod partijskom kontrolom vladajuće stranke unutar mađarske zajednice.

Ocenjuju zbog toga da aktuelni model projektnog finansiranja nikako ne doprinosi ostvarivanju prava građana na informisanje.

Sugerišu da su promene regulative nužne. Između ostalog:

„Sve zavisi od sastava komisije koja odlučuje o raspodeli sredstava, pa bi trebalo jasno definisati strukturu ove komisije (verovatno zakonom, ili podzakonskim aktom). Na primer: jednog člana daje reprezentativna stručna organizacija, jednog člana predstavnik lokalnih medija, jednog člana predstavnik lokalne samouprave, ili nešto slično. Naravno, krajnji donosioc odluke (gradonačelnik) i u ovom slučaju može da preinači predlog komisije, pa verovatno bi trebalo čak i način donošenja odluke definisati. Na primer: o polovini sredstava odlučuje komisija autonomno, a o drugoj polovini gradonačelnik ima diskreciono pravo da preinači predlog komisije.”

Takođe, apsolutno podržavaju ideju da se na državnom nivou formira fond za podršku medijima civilnog društva koji rade u skladu sa profesionalnim i etičkim standardima.

Smatraju da bi to bilo izuzetno korisno i za sve građane, a zbog značaja medija zajednice u ostvarivanju javnog interesa.

„Medijska situacija unutar naše (mađarske) zajednice je dobar primer onoga, što je karakteristično, verovatno i za celu državu. Najveći i najvažniji mediji su pod kontrolom vladajuće stranke (preko jedne poluge, a to je u konkretnom slučaju Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine), a ovi mediji ne pružaju ni objektivne, ni raznovrsne, ni pluralne medijske sadržaje. Favorizovan je samo jedan politički stav, jedno političko mišljenje i njima odgovarajući politički akteri, pa bez lažne skromnosti može se reći da bez naših medija u ovoj zajednici uopšte ne bi bilo nikakvog medijskog pluralizma. Interesantno je, da je na neki način čak i država prepoznala i priznala manjkavosti ove trenutne situacije. Evo nekoliko kratkih citata iz Medijske strategije Srbije za period 2020-2025:

‘Položaj nacionalnih saveta nacionalnih manjina u sistemu informisanja definisan je tako da predstavlja rizik za ostvarivanje uređivačke nezavisnosti medija čije su izdavače osnovali saveti nacionalnih manjina.’

‘Lokalni mediji se godinama unazad nalaze u izuzetno teškoj finansijskoj situaciji, posluju na malim, ograničenim, izuzetno siromašnim lokalnim/regionalnim ekonomskim tržištima, vrlo malo prihoduju od oglašavanja, ali i prodaje.’

‘Uprkos važnosti, koje imaju u oblasti informisanja, delatnost nacionalnih saveta je samo jedan vid ostvarivanja javnog interesa pripadnika nacionalnih manjina da budu informisani na svom jeziku i manjinska medijska scena ne sme da bude svedena isključivo na njihovu aktivnost. U vezi sa ulogom nacionalnih saveta, postoji određena zabrinutost po pitanju njihovog uticaja na pluralizam i uređivačku nezavisnost medija.’

‘Mera 4.1. Povećana aktivnost i raznovrsnost izvora i medijskih sadržaja u medijima na jezicima nacionalnih manjina

Mera podrazumeva sledeće aktivnosti: (...)

6) Podsticajima za izdavače medija koji emituju sadržaje na jezicima nacionalnih manjina, a kojima osnivači ili suosnivači nisu nacionalni saveti nacionalnih saveta, podsticati proizvodnju i distribuciju programskih sadržaja na jezicima nacionalnih manjina a radi podsticanja pluralizma medijskih sadržaja u informisanju na jezicima nacionalnih manjina.’

Ovi citati jasno pokazuju da država i nadležni ne samo da su potpuno svesni trenutne situacije, nego su čak postavili sam sebi cilj, da se ta situacija menja. Istovremeno, konkretno vrlo malo je urađeno na ovom polju – barem zasad.”

To su razlozi zbog koji smatraju da formiranje fonda za podršku medijima civilnog društva „pravi potez, da država uradi ono što je obećala, i što je sam sebi postavila, kao cilj”.

Užicemedia, Užice: Ovo je samo preživaljavanje

„Neki čak kažu da bi nam i pomogli, ali da to nigde ne pominjemo”

Mali broj novinara, saradnika, loš finansijski položaj – ključni su problem u opstajanju i ovog medija.

„Teško se dolazi do sredstava kada je projektno sufinansiranje u pitanju, jer se za male portale u unutrašnjosti izdvajaju beznačajna sredstva, po projekatu od 70 do 150.000 dinara. Teško se i agencije odlučuju da se na malim portalima oglašavaju, sve je to namenjeno ‘velikima’, onima sa većim brojem poseta, lajkova...”, navode iz ovog medija.

Oni se finansiraju uglavnom kroz projekte i ugovore sa firmama čiji su iznosi oko desetak hiljada dinara, što im je, kažu, dovoljno da izmire tek osnovne stvari: hosting, domen, programer, struja, internet. A ono što preostane raspodeljuje se na honorare novinara i saradnika.

Uglavnom nemaju zasnovan radni odnos u mediju, već su prinuđeni da rade i druge poslove. A novinarski honorari sui m „daleko ispod republičkog proseka”.

Od perioda kovid pandemije nisu više ni u mogućnosti da plaćaj zakup prostora, pa za redakcijska okupljanja koriste prostor u nekoj od dostupnih sala u gradu, gde nisu u obavezi da plaćaju najam.

Od opreme imaju kompjuter, štampač, fotoaparatus i snimače – a sve to nabavili su još 2018. godine kada je portal počeo s radom. Tada su ih, navode, podržale neke od sindikalnih organizacija iz Užica.

„Ali, sve je to već dotrajalo i trebalo bi obezbediti novo. Nažalost nismo u mogućnosti.”

Loš materijalni položaj u velikoj meri utiče na njihov rad: „Sve češće razmišljamo da prestanemo sa radom, ali nas ljubav prema ovom poslu održi. Tužni smo u redakciji kada pronađemo nekog mladog saradnika koji dobro i kvalitetno radi, ali nas napusti pri prvoj ozbiljnijoj ponudi za posao.”

Na pitanje mogu li mediji zajendice da funkcionišu na osnovu komercijalnih prihoda, odgovaraju: „Ne.Ne. Ne. Ovo je samo preživaljavanje.”

Dodaju i da oglašivači ne žele da se oglašavaju kod njih: „Neki čak kažu da bi nam i pomogli, ali da to nigde ne pominjemo.”

Učestvuju ipak na svim medijskim konkursima u lokalnim sredinama, kao i onima koje raspisuje republička ministarstva, i ta sredstva im, iako mala, pomažu da prežive.

Mediji civilnog društva dobijaju male iznose iz budžeta Grada Užica i opština Zlatiborskog okruga, pa tako i njihov, a, kako ističu, najviše novca ide medijima koji podržavaju vlast.

„Mi tu nemamo nikakve šanse. Od 2018. godine iznosi koje smo dobili od lokalnih samouprava su se kretali od 70.000 dinara do 150.000 dinara, koliko smo prošle godine dobili na lokalnom konkursu u Užicu za realizaciju medijskog projekta.”

Smatraju da akteulni model projektno sufinansiranja medijskih sadržaja ne doprinosi kvalitetnijem javnom informisanju, jer je kroz realizaciju konkursa zanemaren interes građana.

„Novac se deli tako da najviše dobijaju televizije i radio stanice koje podržavaju aktuelnu vlast. Niko ne gleda kvalitet projekata.”

Ukazuju i da iz vlastitog iksustva mogu da potvrde da se dešavalo i to da lokalne komisije ne ocene pozitivno neke podnete projekte jer ne zadovoljavaju osnovne standarde, ali ih kasnije podrže predsednici opština i dodele sredstva, jer imaju takvo diskreciono pravo.

Predlažu zato da se postojeći model sufinansiranja menja:

„Sredstva namenjena medijima ne treba smanjivati, kao što je sada slučaj u nekim lokalnim sredinama, nego ih povećavati. Sredstva iz budžeta lokalnih samouprava treba da budu raspodeljena lokalnim medijima tih sredina, oni iskreno i najviše informišu građane, ‘dovijaju’ se kako znaju i umeju da informišu javnost, ali kada nema para i mediji se urušavaju. Pa počinju da rade oni koji su najmanje novinari, a oni koji znaju taj posao su otišli u PR službe. Zatim, taj javni novac bi trebalo da služi za poboljšanje programskih sadržaja u medijima, a ne za podršku onima koji su uz aktuelnu vlast. Mora se finansirati više sadržaja iz kulture, obrazovanja, nauke, marginalizovanih grupa... Očito je da se mora nešto uraditi na državnom nivou da bi se pomoglo medijima koji profesionalno informišu građane. Inače, ćemo ubrzo imati samo one medije u kojima više nema pravih novinara, i koji će samo kopirati tuđi sadržaj i zvati se medijima.”

Podržavaju i inicijativu za formiranje posebnog državnog fonda za medije civilnog društva.

„Trebalo bi da se osnuje jedan takav fond na državnom nivou, te da se lokalne samopurave ohrabre i da počnu da pomažu svoje medije, a ne da novac građana Užica, ili Čajetine i Požege, daju za neke redakcije iz Beograda, u kojima ovih sredina ima najviše u crnoj hronici. Trebalo bi da bude adekvatniji sistem i da štiti interes građana.”

Ipak, skeptični su u pogledu mehanizama koji bi omogućili da takav fond zaista radi u skladu sa javnim interesom, odnosno da se i takva platforma na kraju ne zloupotrebi i pretvori u podršku prorežimskim i propagandističkim medijima.

SOinfo, Sombor: Medijski profesionalizam nije poželjan

„Civilno društvo i na taj način organizovani mediji su poslednja odbrana od poplave lažnih informacija koje plasira tabloidna struktura bliska vladajućim partijama”

Veliki problem za ovu redakciju predstavlja održivost medija po isteku aktuelnog projektog finansiranja. Međutim, kao goruće ističu pitanje bezbednosti novinara, zbog čega se mladi novinari teško odlučuju da se priključe ovom mediju.

„Više meseci neuspešno pokušavamo da angažujemo mlade ili novinare sa iskustvom koji bi hteli ili smeli da se pridruže redakciji jedinog slobodnog medija u ovom delu Vojvodine. Niko nije zainteresovan jer ne želi da ugrozi sebe i najbliže. Prethodna tri saradnika su ‘preleteli’ u stranku ili vlastima bliske medije.”

Takođe, ukazuju i da se smanjuje broj građana spremnih da javno govore za medije, ali da pralelno s tim raste broj anonimnih dojava građana o različitim zloupotrebama.

Evropskim projektom (EED) trenutno obezbeđuju funkcionisanje portala, te nisu konkurisali za sredstva na javnim medijskim konkursima. Prihodi od marketinga su im minimalni.

Kad je u pitanju socijalno-ekonomski status novinara i drugih saradnika u mediju, ova redakcija funkcioniše kroz projektno finansiranje i u zavisnosti od toga prilagođava broj angažovanih.

„Redovno, barem tokom trajanja projekata, se isplaćuju autorski honorari, koji su u proseku niži od medijalne neto zarade. Nema dodatnih vidova osiguranja.”

Kroz evropski projekat obezbeđeno im je iznajmljivanje pogodnog prostora na pet godina, što smatraju vrlo značajnim u pogledu održivosti medija civilnog društva. I ostali kancelarijski troškovi će se tokom trajanja projekta namirivati iz tih izvora.

Nivo tehničke opremljenosti redakcije ocenili su zadovoljavajućim.

Kad je u pitanju uticaj materijalnog položaja medija na profesionalni rad novinara, odgovorili su da normalno funkcionisanje nezavisnog portala ne bi bilo ni moguće bez projektnog finansiranja međunarodnih partnera, što opet iziskuje dodatno angažovanje članova redakcije na različitim administrativnim poslovima. Napominju da to ozbiljno odvlači pažnju sa novinarskih zadataka.

„Neizvestan materijalni status i nezavisnost medija uglavnom su neprihvatljiva kombinacija za većinu potencijalnih novinara/saradnika”, ocenjuju.

Dodaju da ni lokalni režimski mediji ne mogu da funkcionišu od komercijalnih prihoda, a kamoli oni koji su profesionalni, odnosno neguju kritički odnos prema donosiocima odluka:

„Lokalni mediji’ u trenutnim društvenim prilikama nisu održivi bez dodatnih budžetskih prihoda, kojim se obezbeđuje njihova pokornost. Doduše, najveći deo njih se ne bi smeo uopšte svrstati među medije. A komercijalni prihodi nezavisnih medija su mizerni. Verujemo da kritički stav medija utiče na odluke sve manjeg broja lokalnih oglašivača, među kojima dominiraju privrednici bliski sistemu. Ne postoji tržište, ne postoji utakmica. Nemamo ozbiljniju saradnju sa medijskim agencijama.”

Proces projektnog finansiranja u Somboru smatraju fiktivnim:

„Proces jeste transparentan, ali je, može se slobodno reći, unapred dogovoren. Uglavnom postoji ‘komisija’ iza komisije koja potvrđuje iznose po pojedinalnim medijima. Ovogodišnji konkurs, sa višestruko umenjenim iznosom sredstava, još uvek nije okončan. Poslednje dve godine portal ne učestvuje na javnim medijskim konkursima. Pre toga su nam opredeljavana uglavnom simbolična sredstva koja nismo koristili. Punu deceniju se ne prijavljujemo ni na konkurse pokrajinskog sekretarijata i republičkog ministarstva.”

Jer se, kako kažu, konkursni novac uglavnom opredeljuje grupi medija sa prostora Zapadnobačkog okruga koji su svoju uređivačku politiku podredili interesu vlasti, i u kojima ne postoji ni kritika ni prostor za opozicione aktere.

„Tako odobreni projektni zadaci se najčešće ne izvršavaju, tek kod nekoliko realizovanih u poslednjih par godina se mogu pronaći ‘sadržaji’ u skladu sa projektnim predlogom. A najveći

broj korisnika javnih sredstava na konkursu u Somboru uopšte i nisu mediji.”

Umesto ostvarivanja prava građana na informisanje, kako ocenjuju, aktuelni model projektnog finansiranja „pružio je odličan uvid u razmere zloupotrebe novca svih građana”

Smatraju da promene takvog sistema nisu moguće bez radikalnijih rezova:

„Promene mogu početi tek nakon sloma ovog političkog sistema i gašenja više stotina izmišljenih medija koji su svoje postojanje finansirali iz budžeta. Nakon toga će biti značajno jednostavnije propisati potrebne uslove i postaviti standarde. Istorija medija i realizovani projekti moraju biti važan element za odlučivanje po projektima.”

Smatraju da je formiranje fonda za podršku medijima civilnog društva koji rade u skladu sa profesionalnim i etičkim standardima, ukoliko bi bio dobro postavljen, prihvatljiv predlog jer bi mogao da obezbedi dugoročnu stabilnost ovih organizacija, „pod uslovom da njegovu komisiju čine neukaljeni medijski profesionalci”.

Sugerišu da bi paralelno trebalo zadržati i dosadašnji konkursni model, s tim što bi se javni novac mogao raspodeliti samo za projekte koji bi unapredili kvalitet sadržaja medija, sa naglaskom na kulturu i umetnost, nauku, ljudska prava... - „manje projekata, ozbiljnija sredstva i jednostavniji nadzor realizacije”.

„Mediji civilnog društva u Srbiji su pokazali neverovatnu otpornost na pritiske režima. Iako su konstantno suočeni sa brojnim izazovima, ne odstupaju od svoje misije i borbe za pravo javnosti da zna. Civilno društvo, pa samim tim i na taj način organizovani mediji su poslednja odbrana od poplave lažnih informacija koje plasira tabloidna struktura bliska vladajućim partijama”, istakli su u anketi.

Internet Portal FAR, Dimitrovgrad: Mediji zajednice su jedina alternativa

„Svake godine 80 odsto sredstava dobijaju isključivo mediji bliski vlastima”

„Najveći problemi su ekonomska održivost, politički pritisci vladajuće političke garniture, etiketiranje, omalovažavanje, vređanje, diskriminacija...” – opisali su uslove i atmosferu u kojima deluju mediji zajednice.

Ovaj mediji finansira se isključivo projektno, uglavnom putem inostranih donatora, a u veoma maloj meri kroz crowdfunding kampanju, putem donacija fizičkih lica i privredne delatnosti. Ovakvi izvori finansiranja delimično obezbeđuju održivost medija. A trenutno realizuju evropski projekta preko EED-, kao i projekat iz programa Pomoć za razvoj Ministarstva spoljnih poslova Bugarske.

U redakciji zaposleni imaju ugovor na određeno vreme u zavisnosti od realizovanih projekata, a honorarni saradnici po ugovoru o autorskom honoraru. Isplate su uglavnom redovne sa par izuzetaka kada nema projekata. Obezbeđena je minimalna zarada i zaposleni su redovno prijavljeni na zdravstveno i penzijsko osiguranje.

Medij ima sopstveni prostor i neophodnu opremu za rad. Režijski i drugi troškovi se uglavnom finansiraju iz projekata, a po potrebi iz komercijalnih prihoda i donacija.

Kao medij civilnog društva koji građanke i građane informiše na bugarskom i srpskom jeziku nemoguće je funkcionisati na osnovu komercijalnih prihoda, napominju.

„Oglašivači uglavnom izbegavaju da se oglašavaju u profesionalnim medijima, medijima

civilnog društva ili manjinskim medijima koji imaju kritički odnos prema vlasti. Može se slobodno reći da ne postoji fer utakmica na medijskom tržištu.”

Navode da materijalni položaj u svakom slučaju utiče na rad i motivaciju zaposlenih, ali da se „novinarsko-tehnička ekipa trudi da svoj posao obavlja profesionalno i objektivno u skladu sa zakonom i novinarskim kodeksom”.

Proces projektnog finansiranja u Opštini Dimitrovgrad ocenjuju kao „delimično transparentan”.

„Svake godine 80 odsto sredstava dobijaju isključivo mediji bliski vlastima. Naš medij koristi tu mogućnost, ali je podrška minorna, a primera radi, tokom 2023. godine Internet Portal FAR je dobio 0 dinara na medijskim konkursima Opština Dimitrovgrad i Babušnica i Grada Pirota, kao i na konkursima Ministarstva informisanja i telekomunikacija.”

Dodaju da najviše novca na lokalnom konkursu uglavnom dobijaju mediji u vlasništvu biznismena Radoice Milosavljevića iz Kruševca, koji izveštavaju isključivo u interesu vlasti.

Upozoravaju da je, pored novog zakona i pravilnika o sufinansiranju medija, i dalje nastavljen isti trend finansiranja medija koji su bliskim vladajućoj garnituri, dodajući da se to videlo i na ovogodišnjim medijskim konkursima u Dimitrovgradu i Pirotskom okrugu.

„Iako je novim zakonom i pravilnikom jasno definisano ocenjivanje medijskih projekata, unapred određena komisija za ocenu projekata od strane opštinske vlasti dodeljuje sredstva onim medijima koji ne rade u interesu građana i javnosti, već su bukvalno poluga vlasti. Ovu praksu treba još dublje analizirati, te veća reprezentivna novinarska udruženja mogu svojim kapacitetom da ponude rešenja u skladu sa iskustvima objektivnih i profesionalnih lokalnih medija.”

Podržavaju ideju o osnivanju Fonda za podršku medija civilnog društva koji rade u skladu profesionalnim i etičkim standardima.

„Ovakav model bi u značajnoj meri poboljšao ekonomsku održivost medija civilnog društva. Smatramo da su mediji građanskog društva u kojima je prisutna kritička misao, objektivnost i profesionalizam od velikog značaja za zajednicu u celini i da su jedina alternativa stranačkim medijima.”

Regionalna informativna agencija JUGpress, Leskovac: Nepodobni

„Nama niko ne sme da da bilo kakvu reklamu ili sklopi bilo kakva poslovni aranžman zato što smo označeni kao medij koji je protiv vlasti”

„JUGpress je konstantno, a postojimo 18 godina, izložen različitim vrstama pretnji i pritisaka. Nedavno je, po nas srećno, završena priča sa tri tužbe najmoćnije kompanije u Srbiji Milenijum tim. Sud je odbacio tri tužbe koje su imale ukupni odštetni zahtev od 200.000 evra i dva miliona dinara a zbog izveštaja sa press konferencije opozicione stranke”, ukratko prikaz je situacije i problema sa kojima se nosi ovaj medij.

Takođe, suočavaju se i pretnjama preko društvenih mreža koje dobijaju od aktivista SNS-a. Za jednu takvu koja je glasila „treba zapaliti zgradu u kojoj je redakcija sa ljudima u njoj” tužlaštvo je odbacilo prijavu, uz obrazloženje da to nije direktna pretnja. Gradnačelnik ih takođe javno etiketira i vređa zato što objavljuju i tekstove na albanskom jeziku.

JUGpress je prvi medij u Srbiji koji je počeo da objavljuje tekstove na albanskom jeziku još

2006. godine, kao i izjave albanskih političara sa juga Srbije, Kosova i Severne Makedonije. Zbog toga trpi godinama i ozbiljne finansijske pritiske.

„Nama niko ne sme da da bilo kakvu reklamu ili sklopi bilo kakva poslovni aranžman zato što smo označeni kao medij koji je protiv vlasti. Zbog svog profesionalnog izveštavanja kažnjeni smo i tako što naši projekti nisu podržani na medijskim konkursima, i to nam političari otvoreno kažu.”

Zbog sadržaja koje objavljuju sajt JUGpressa je nekoliko puta hakovan, a članovi porodica ljudi iz redakcije trpe pristike na svojim radnim mestima.

JUGpress se finansira preko projektata kojima konkuriše kod međunarodnih i domaćih donatora.

Većina u redakciji je u statusu saradnika po ugovoru o autorskom honoraru, ima i onih koji su zaposleni na neodređeno, sa minimalnom platom. Svima su plaćene sve zakonom predviđene obaveze. Plate i honorari isplaćuju se redovno.

Materijalni položaj medija utiče na profesionalni rad jer zbog nedostatka novca nisu u mogućnosti da zaposle više saradnika za produkciju, društvene mreže i onlajn marketing, što bi doprinelo raznovrsnosti medijske ponude i povećalo vidljivost.

Od komercijalnih prihoda ne mogu da funkcionišu.

„Mediji civilnog društva i mediji koji izveštavaju na jezicima manjina - JUGpress izveštava na albanskom, romskom i bugarskom jeziku - ne mogu da funkcionišu bez podrške donatora. Čak i ako nisu označeni da su ‘protiv vlasti’, ekonomsko tržište u lokalnoj zajednici je takvo da bilo kakvi poslovni aranžmani mogu da dobiju samo mediji na koje gradonačelnik ili predsednik opštine uputi malobrojne oglašivače.”

Kažu da zato ne postoji fer utakmica.

Za proces lokalnog finansiranja navode da ima privid transparentnosti „iako je javna tajna da se pojedinim članovima komisije unapred daju spiskovi medija koji treba da prođu i koliki iznos treba da dobiju”.

„To se nastavlja i sad, iako je promenjen način izbora članova komisija i uvedeno bodovanje. Vrlo je jednostavno, dovoljno je da vlast ima dva saradljiva člana komisije.”

Dodaju da novac dobijaju mediji pod kontrolom vlasti, i to ne za izveštavanje u javnom interesu, već isključivo u interesu vlasti.

Model projektnog finansiranja ne doprinosi ostvarivanju prava građana na informisanje, tvrde, jer se u praksi pretvorio u svoju suprotnost.

„Na konkursima novac dobijaju za projekte i mediji koji postoje samo na papiru, koji uopšte nemaju svoj program i samo kopiraju saopštenja sa sajta grada. Ali su podobni. Najveću štetu trpe građani koji finansiraju te projekte od kojih ne dobijaju ništa što je u njihovom interesu.”

Ne smatraju da bi zbog ovih zloupotreba trebalo menjati regulative, već „samo naterati institucije da poštuju već postojeće zakone i pravilnike”.

Inicijativu za formiranje fonda za medije civilnog društva smatraju odličnom, ali upozoravaju da postoji i realna bojazan da bi i ona mogla biti zloupotrebljena.

„Sve više medija se registruje kao mediji civilnog društva iako niti znaju šta to suštinski znači, niti rade u interesu građana. U osnivanju takvih ‘NVO’ i medija učestvuje i vlast”.

Pančevo SiTi, Pančevo: Trebalo bi bezuslovno finansirati medije koji brane javni interes

„Nismo spremni ni na kakvo uslovljavanje u pogledu sadržine medijskih priloga”

Nezainteresovanost mladih za bavljenje profesionalnim novinarstvom jer ne vide perspektivu, niti im se ono čini zanimljivim i isplativim, te zamor materijala i pregorevanje kod starijih kolega/inica. Ukratko, oskudna „kadrovska baza” - problemi su koje ističu u ovom mediju.

„Nepostojanje ne vibrantne, nego ikakve medijske scene u Pančevu. Mediji pod kontrolom vlasti se bave propagandom, a ne novinarstvom, a oni koji to nisu ne raspoložuju skoro nikakvim resursima.”

Ova redakcija nema redovne izvore finansiranja, u najvećoj meri sami snose troškove.

„Google ads, smešnih 70 evra godišnje, u proseku poslednjih sedam godina. Ponekad se izrada nekog teksta ili serija članaka finansira iz projekta koji samostalno realizujemo ili u saradnji sa drugim medijem/ima iz Pančeva i drugih gradova (npr. Kragujevca), ili ukoliko naš sajt podržava medijsku komponentu nekog trećeg projekta. Takvi medijski sadržaji se mogu prebrojati, svaki ima disklejmer. U svakom slučaju nesamoodrživo. Pri tome, nismo spremni ni na kakvo uslovljavanje u pogledu sadržine medijskih priloga, želimo da sačuvamo apsolutno nezavisnu poziciju i time, sledstveno, integritet. Sajt opstaje na posvećenosti i besplatnom radu nekolicine entuzijasta. Čak i troškove za domen i hosting plaćamo iz svojih džepova.”

Zato i nemaju stalno zaposlene ni stalne honorarne saradnike, a honorare isplaćuju sporadično u zavisnosti od projekata.

Po potrebi besplatno su neko vreme koristili prostor jedne konsultantske kuće, koji im više neće biti dostupan. Nemaju stalnu redakciju pa time ni redovne sastanke. Oprema koju koriste je lična, sama redakcija ne poseduje nikakvu opremu.

Ipak, kažu da materijalni položaj medija ne utiče na profesionalni rad.

„Ljudi koji su ostali da rade u PST pod ovim uslovima neguju visok stepen svesti o ulozi nezavisnog novinarstva u društvu i ovaj svoj angažman doživljavaju kao neku vrstu doprinosa očuvanju slobodnog novinarstva i slobode izražavanja u Pančevu.”

Ne koriste ni komercijalne prihode jer ne mogu da plate osobu koja bi se samo time bavila, a pretpostavljaju i da bi komitenti preuzeli rizik da ih proveravaju inspekcije ako bi se oglašavali u ovom mediju zbog kritičke pozicije koju imaju prema lokalnoj vlasti.

„Imali smo nekoliko ponuda za oglašavanje raznih kompanija, ali ni na jednu nismo odgovorili jer nismo još definisali unutrašnji standard po ovom pitanju – nismo raspoloženi da objavljujemo ničije PR tekstove, niti reklame zagađivača, kladionica, korporacija koje se ponašaju neetički.”

Proces projektnog finansiranja u Pančevu odvija se, kako kažu, netransparentno do krajnjih granica.

„Više puta smo pisali o tom postupku sakrivenom od očiju javnosti. Nismo nikada konkurisali jer imamo dilemu – jeste to javni novac, dakle svih građana, ali da li bismo time dali legitimitet netransparentnom postupku i rizikovali da deo javnosti doživi PST kao medij koji se ‘prodao’. S druge strane, ne verujem da bi nam ijedan projekat ‘prošao’”.

Kako navode, najčešće i najveće iznose sredstava u tom gradu dobija RTV Pančevo i neke agencije koje navodno proizvode program za tu medijsku kuću, zatim „neki opskurni sajtovi bliski vlastima koji predstavljaju stvarnost ulepšano i našminkano, čime dodatno stoniraju kritičko mišljenje i zbog čega su čak i opasniji od klasičnih propagandnih medija”.

„Naravno, svoj deo novca uzmu, tj. dobiju, i režimski mediji iz Beograda i Novog Sada.”

Ocenjuju da ovaj model zbog zloupotreba zapravo ne podržava izveštavanje u interesu javnosti, već samo propagandu u interesu vladajućih struktura.

„Trebalo bi bezuslovno finansirati medije u koje finansijeri mogu da imaju poverenja i garancije da će ostati na kursu kritičkog promišljanja stvarnosti, odbrane javnog interesa, borbe za opšte dobro i da će na taj način ispunjavati ulogu koju mediji treba da imaju u demokratskom društvu.”

Skeptični su u pogledu ideje za formiranje fonda za medije civilnog društva.

„Ako bi taj fond bio finansiran državnim novcem, teško da bi, pod ovim uslovima, služio zamišljenoj svrsi. I da nije tako, uvek pretili klijentelizam, mimo političkih interesa, u raspodeli para. S druge strane, lokalni fondovi bi bili namenjeni lokalnim projektima, u skladu sa realnim potrebama lokalnih zajednica, ali bi njima morale da upravljaju osobe visokih moralnih i profesionalnih kvaliteta, kako ne bi dolazilo do zloupotreba, kao što je sada slučaj.”

Presek, Kragujevac: Oglašivačima mali mediji nisu u fokusu

„Model projektnog finansiranja sveo se na usmeravanje novca u ‘podobne’ medije”

Uz nedostatak sredstava, iz ovog medija kao problem ističu i nedostupnost pojedinih izvora informisanja.

Finansiraju se većim delom iz donacija, a manjim iz komercijalnih prihoda (oglas, PR tekstovi, baneri...).

Medij ima jednog zaposlenog na neodređeno vreme i dva saradnika.

Poseduju neophodnu opremu za rad, a povremeno koriste coworking prostor.

Težak materijalni položaj medija, kažu, ne utiče na način izveštavanja, ali ograničava obim produkcije.

Komercijalni prihodi sa lokalnog tržišta ograničeni su im na vrlo male oglašivača koji i sami nemaju dovoljno novca za oglašavanje, dok veliki lokalni oglašivači sredstva usmeravaju na marketinške agencije.

„Velikim oglašivačima mali mediji nisu u fokusu bez obzira na način izveštavanja, pošto sredstva usmeravaju kroz marketinške agencije. Manji lokalni oglašivači se često uzdržavaju od oglašavanja u medijima koji se trude da profesionalno rade svoj posao.”

Proces projektnog finansiranja u Kragujevcu vide kao transparentan, navode da se sprovodi u skladu sa proceduralnim pravilima u formalnom smislu, te da svake godine konkurišu za ova sredstva.

Ipak: „Najveći deo sredstava iz lokalnog budžeta dobija televizija čiji je osnivač lokalna samouprava i koja se nalazi u procesu privatizacije (oko 60 miliona dinara) Kroz konkurs za sufinansiranje raspoređuje se manji deo sredstava (oko 12 miliona dinara).”

Takođe, ocenjuju da se model projektnog finansiranja sveo na usmeravanje novca u „podobne” medije.

„Dosadašnja praksa je pokazala da koji god način da se osmisli, on se na posletku svede na podršku ‘podobnim’ medijima. Sadašnji sistem projektnog sufinansiranja je tu praksu

samo učinio transparentnijom nego što je to ranije bio slučaj.”

Uvreni su i da formiranje fonda za podršku medijima zajednice ništa u tom pogledu ne bi promenilo, već da bi i to bio „još jedan kanal za usmeravanje novca ‘podobnim’ medijima”.

Portal SNEWS, Novi Pazar: Bez egzistencijalne sigurnosti

„Mediji civilnog društva su u zapećku medijskog tržišta”

Ovaj medij suočava se sa problemom očuvanja elementarne egzistencije, ali i intenzivnih pritisaka od strane organa vlasti, izvršne i pravosudne - selektivnim i diskriminatorским postupanjem, putem tužbi, odbijanjem komunikacije, projekata za sufinansiranje, zahteva za izjave i slično, pa čak i indirektnim ekonomskim pritiscima na članove porodica angažovanih u redakciji.

Osnovni izvor finansiranja su projekti za sufinansiranje lokalnih samouprava Novog Pazara i Tutina, kao i manjim delom donacije osnivača. Taj izvor više ne obezbeđuje održivost medija, koji uglavnom opstaje na volonterskom radu članova redakcije.

Položaj novinara ocenjuju kao krajnje nepovoljan i ugrožen, bez ikakve egzistencijalne sigurnosti.

Nemaju stalno zaposlenih, već su svi članovi redakcije povremeno angažovani po autorskom ugovoru.

Koriste privatne prostorije osnivača.

Egzistencijalna nesigurnost, ističu, direktno utiče na posvećenost poslu, izbor tema, kvalitet medijskih sadržaja, te volju za rad,

Komercijalni prihodi su im praktično nedostupni, jer:

„U sredini i poslovnom okruženju koje funkcioniše po modelu ‘ako se reklamiram, doći će mi inspekcija’ - kakav je Novi Pazar i regija - vrlo teško je doći do komercijalnih prihoda i u malom procentu.”

Oglašivači su, dodaju, uglavnom naklonjeni medijima bliskim vlastima, stoga je isključeno postojanje fer utakmice na medijskom tržištu.

„Čak ni tiraž, gledanost, posete - nisu presudni za sticanje volje oglašivača. Mediji civilnog društva su u tom kontekstu u zapećku.”

Projektno sufinansiranje od strane Grada Novog Pazara ocenjuju kao potpuno netransparentno.

„To ilustrativno pokazuje zvaničan odgovor Gradske uprave Novog Pazara kojim je sadržaj narativnog i finansijskog izveštaja za projekat RTV Novi Pazar iz 2023. godine sufinansiran sa preko 315 hilada eura proglašen kao poslovna tajna. Taj medij je svih prethodnih godina na svakom od konkursa dobijao i preko 80 posto od ukupnih sredstava. Nijedan od sadržaja izveštaja (uključujući finansijsku dokumentaciju) projekata medija bliskih vlastima za prethodne godine nije dostupan javnosti. Ni jedno udruženje novinara do sada kod nadležnog suda nije pokretalo postupak kako bi se utvrdio način ‘utvrđivanja javnog interesa’ kroz neki od projekat, niti se ozbiljnije bavio ovom temom. Članovi komisija za ocenu projekata su novinari sa šturom biografijom, bliski vlastima i političkim strankama na vlasti. Njihov rad i kompetentnost, što

se tiče Novog Pazara, nikada nisu bili tema u javnom diskursu, niti su analizirani od strane strukovnih udruženja. Javna je tajna da se za podršku projekta lobira kod političkih stranaka i moćnih pojedinaca, pod izgovorom čuvanja autorskog dela. A čak i nakon 'realizacije', sadržaji projekata se kriju od očiju javnosti, čime se direktno gubi smisao javnog interesa, javnosti u radu, transparentosti trošenja javnih sredstava..."

Poručuju da bi projektno sufinansiranje trebalo da podrži kvalitetne sadržaje kako bi se ostvario interes javnosti i pravo građana na informisanje.

Zbog toga predlažu uspostavljanje trajnog mehanizma koji bi obezbedio da o projektima odlučuju medijski profesionalci.

„Treba javno definisati i precizirati šta predstavlja javni interes, uspostaviti pravilnik i metodologiju kojima se definiše kvalitet medijskog sadržaja. Novinarska udruženja bi trebala da daju mišljenje na biografije članova konkursnih komisija.”

Takođe, podržavaju i ideju za osnivanje fonda za medije civilnog društva.

„Samo što bi trebalo da se proneđu mehanizmi koji bi relativizaciju rada po profesionalnim i etičkim standardima smanjili na nivo relativne greške. Taj model bi bo efikasniji u smislu održivosti takvih medija i ekonomske sigurnosti, a ne bi zavisili od oglašivača i time bili podložni pritiscima i uticajima vlasti i političkih stranaka.”

Agrosmart, Novi Sad: Obezbediti kontrolu trošenja javnog novca

„Na lokalnom nivou se dodeljuje najviše novca na medijskim konkursima, pa su tu i najveće nepravilnosti”

„Najizraženiji je problem finansiranja, sve je manje dostupnih izvora finansiranja za medije poput Agrosmart, specijalizovanog za poljoprivredu. To se značajno odražava na proizvodnju i publikovanje kvalitetnog sadržaja na portalu, u prvom redu zbog toga što nismo u mogućnosti da obezbedimo dovoljne honorare za naše saradnike”, navode u anketi iz ovog medija.

Finansiraju se projektno, a delom i komercijalno, kroz reklame.

Honorari u redakciji su redovni ali su znatno niži od prosečne plate u Srbiji, niži su i od minimalne zarade. Nemaju obezbeđeno PIO ni zdravstveno osiguranje.

Opreme nemaju dovoljno, a koriste prostor kompanije koja im ga je ustupila besplatno. Režijske troškove pokrivaju iz komercijalnih prihoda.

Kažu da materijalni položaj medija značajno utiče na njihov profesionalni rad.

„Odražava se negativno na profesionalizam kojem težimo. Zbog nedostatka novca i opreme ne možemo da ispratimo događaje koji su van Novog Sada, a budući da se bavimo poljoprivredom, uglavnom su sva dešavanja daleko od našeg sedišta. Ozbiljnijim analitičkim i istraživačkim temama ne možemo da se bavimo jer to iziskuje troškove – više i materijalnih i ljudskih i vremenskih resursa, kao i korišćenje alata i platformi koje se naplaćuju, a nismo u mogućnosti da to finansiramo.”

Samo na osnovu komercijalnih prihoda ne bi mogli funkcionisati.

„Ne postoji fer tržišna utakmica. Mali mediji, naročito lokalni i specijalizovani, čak nemaju pristup oglašivačima, oni ih uopšte ne prepoznaju i ne vide kao partnere.”

Više ne učestvuju na lokalnim medijskim konkursima, jer imaju negativno iskustvo: „Kada

god smo konkurisali bili smo odbijeni jer smo prepoznati kao medij koji nije režimski.”

Navode da novac iz lokalnog budžeta dobijaju uglavnom mediji bliski vlasti koji ta sredstva kroz svoj rad ne opravdavaju.

„Dobro zakonsko rešenje koje bi trebalo da obezbedi finansiranje javnog interesa, odnosno medija koji deluju u javnom interesu je pretvoreno u suprotnost jer se projektno sufinansiranje svelo na podršku medijima koji podržavaju režim.”

Smatraju da bi ostvarivanje prava građana na informisanje bilo ostvareno samo kada bi se novac iz budžeta namenjen medijima raspoređivao na osnovu kvaliteta predloženih projekata a ne na osnovu kriterijuma koji odgovaraju samo vlasti, ne i građanima.

„Netranparentnost u dodeli novca koji u budžet stiže iz džepova građana najviše je izražena na lokalnom i pokrajinskom nivou. Na lokalnom nivou se dodeljuje najviše novca na medijskim konkursima pa su tu i najveće nepravilnosti.”

Ipak, smatraju da nisu potrebne zakonske promene da bi se to ostvarilo, budući da su zakonska rešenja prihvatljiva, već da bi trebalo obezbediti kontrolu trošenja javnih finansija, u čemu bi i građani trebalo da imaju značajan doprinos.

„To podrazumeva i obezbeđivanje transparentnosti podataka u vezi sa odabirom medijskih projekata i njihovom realizacijom. Takođe, neophodne su društvene promene i promene u političkoj klimi koje bi obezbedile razvoj slobodnih i nezavisnih medija.”

Podržavaju i ideju za osnivanje fonda za podršku medijima civilnog.

„Mediji civilnog sektora, u navedenim okolnostima, nisu finansijski održivi, niti je u dovoljnoj meri prepoznat njihov značaj za informisanje građana i ostvarivanje javnog interesa. Sigurno bi takav model bio efikasniji od postojećeg modela sufinansiranja medijskih sadržaja kroz konkurse koji se ne odvijaju transparentno i pravedno. Ako posmatramo tu situaciju iz ugla Agrosmart i njegove zajednice, odnosno publike među kojom su mahom stanovnici ruralnih područja i manjih lokalnih sredina, poljoprivrednici i preduzetnici - takav model finansiranja imao bi pozitivan uticaj. Agrosmart koji je skrajnut kada je o projektnom finansiranju na lokalnom i pokrajinskom nivou reč, imao bi, uz kvalitetne projektne predloge, novu opciju finansijske podrške, što znači da bi mogao ozbiljnije da radi na temama koje njegovu zajednicu zanimaju a vezane su za raspodelu agrarnog budžeta, ostvarivanje prava na podsticaje...”

5. PREPORUKE:

1. U cilju obezbeđivanja javnog interesa, neophodno je jasno zakonski regulisati uslove za osnivanje, rad i finansijsku održivost medija civilnog društva, a zbog njihovog značaja u ostvarivanju prava građana u oblasti javnog informisanja kroz kvalitetne i nezavisne programske sadržaje.
2. Zbog specifičnog položaja medija civilnog sektora čija održivost nije moguća u okviru postojećih neravnopravnih tržišnih uslova, neophodni su posebni programi podrške koji bi omogućili razvoj ovog sektora – kroz formiranje posebnog državnog fonda za podršku isključivo medijima civilnog društva - u kojem bi bili uspostavljeni mehanizmi koji bi garantovali fer konkursne uslove, nezavisnu kontrolu konkursnog procesa i evaluaciju odobrenih programa, kroz uključivanje domaćih i međunarodnih nezavisnih medijskih i novinarskih organizacija u sve faze konkursnog procesa. Takođe, bilo bi značajno da se, sem budžetskih sredstava (koji bi mogli da potiču iz više izvora: dela takse za javne medijske servise, dela javnih prihoda koji potiču od operatora elektronskih komunikacija, dela javnih prihoda koji potiču od igara na sreću, donacija...), deo sredstava obezbedi i od strane međunarodnih donatora koji bi shodno tome ostvarili i pravo učešća u kontroli rada fonda.
3. Kako bi se unapredilo lokalno informisanje i participativnost građana u oblasti informisanja, bilo bi značajno da se redefiniše postojeći model sufinansiranja medijskih sadržaja tako što bi se omogućilo formiranje posebnog programa u okviru ovih konkursa, koji bi se odnosili samo na medije civilnog sektora, uz preciznije regulisanje kontrole konkursnog procesa. Na taj način obezbedili bi se pravičniji uslovi konkurisanja.
4. Radi podsticanja razvoja finansijskih modela poslovanja medija civilnog društva neophodno je predvideti različite poreske i druge olakšice, kako bi se obezbedila dugoročna finansijska održivost ovih medija. To može biti kroz oslobađanje od plaćanja PDV-a, te pojedinih naknada, ali i kroz obezbeđivanje poreskih podsticaja za zapošljavanje mladih novinara i slično. Na taj način stvorili bi se uslovi za ostvarivanje dugotrajnije finansijske održivosti ovih medija.
5. Solidarnost i podrška medijske zajednice i kompletnog civilnog sektora, kao i relevantnih međunarodnih organizacija, inicijativi za obezbeđivanje održivosti medija civilnog društva bila bi veoma značajna ne samo za opstanak i razvoj ovog sektora u Srbiji, već i za društvo u celini a zbog neupitnog značaja ovih medija u zastupanju javnog interesa, borbi protiv lažnih vesti, ostvarivanju prava građana na javno informisanje, te razvoju kritičke svesti kao preduslovu izgradnje slobodnog društva.

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

316.774:336.13(497.11)

MEDIJI civilnog društva na rubu egzistencije, ugrožen javni interes [Elektronski izvor] : analiza materijalnog položaja medija zajednice sa preporukama za uspostavljanje novog modela finansiranja / [publikaciju pripremili Dinko Gruhonjić, Veljko Milić ; uredila Branka Dragović Savić]. - Novi Sad : Nezavisno društvo novinara Vojvodine, 2024

Način pristupa (URL): www.ndnv.org. - Opis zasnovan na stanju na dan 14.6.2024. - Nasl. s naslovnog ekrana.

ISBN 978-86-88303-40-8

a) Локални медији - Финансирање - Србија

COBISS.SR-ID 147137801